

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2013

Kristýna Braňová

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra Speciální Pedagogiky

**FUNGOVÁNÍ CAMPHILLSKÉ
KOMUNITY V ČESKÉ REPUBLICE**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Soňa Chaloupková, Ph.D.

Vypracovala:

Kristýna Brahová

Brno 2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne:

.....

Kristýna Brahová

Děkuji vedoucí své bakalářské práce PhDr. Mgr. Soně Chaloupkové, Ph.D. za odbornou pomoc, podporu a přátelské vedení při psaní této práce.

Dále děkuji všem obyvatelům camphillské komunity v Českých Kopistech, za příjemně strávené chvíle v jejich blízkosti, především Petru Nejtкови a Ivu Brzákovi za poskytnuté rozhovory.

Velký dík patří mé rodině, za podporu při studiu, zvláště mé mamince, která v těžkých chvílích vždy stála při mě.

A také chci poděkovat mým přátelům, kterých si vážím, zvláště Marianovi, který mi vždy dodal sílu a Vaškovi, za jeho připomínky k mé práci.

OBSAH

ÚVOD	6
1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	7
1.1 Vymezení pojmů v psychopedii	7
1.2 Etiologie a klasifikace mentálního postižení.....	9
1.3 Osobnost jedince s mentálním postižením	12
2 CAMPHILLSKÉ KOMUNITY	15
2.1 Charakteristika camphillské komunity.....	15
2.2 Antroposofie v camphillských komunitách.....	17
2.3 Historie camphillského hnutí	21
3 CAMPHILLSKÁ KOMUNITA V ČESKÉ REPUBLICĚ	24
3.1 Cíle a použité metody výzkumného šetření	24
3.2 Místo a charakteristika výzkumného šetření.....	25
3.3 Analýza výsledků výzkumného šetření	26
3.4 Závěr z výzkumného šetření	34
ZÁVĚR	36
SHRNUTÍ	37
SUMMARY	38
SEZNAM ZDROJŮ	39
SEZNAM PŘÍLOH	42
PŘÍLOHY	43

ÚVOD

V naší republice jste se před rokem 1989 s lidmi s mentálním nebo i jiným postižením na ulici těžko potkali. Všichni byli zavíráni do velkých ústavů daleko od zraků veřejnosti. Když ovšem někdo odjel do západních zemí, byl překvapen, že například chlapec na vozíku může studovat a že jsou školy uzpůsobené možnostem dětí s mentálním postižením. Dnes už je tomu tak naštěstí i u nás, ale i v dnešní době můžete navštívit ústav, kde žije přes sto dospělých lidí s mentálním postižením a péče probíhá podobně jako dříve. Řešení tohoto problému znesnadňují nedostatky v oblasti finanční i personální. Opět se k nám ze Západu dostávají myšlenky, které obohacují život jak nám, tak lidem s mentálním postižením.

Jednou z podnětných idejí je myšlenka camphillského hnutí. Já jsem se s ní seznámila díky přednášce paní docentky Barbory Bazalové. Sama jsem dříve přemýšlela o možnostech společného soužití lidí s i bez mentálního postižení na statku, a proto mě tato informace velmi potěšila a rozhodla jsem se zpracovat bakalářskou práci zabývající se právě jedinou camphillskou komunitou v České republice.

Cílem mé práce je přiblížit myšlenku camphillského hnutí, jeho vývoj a vznik camphillské komunity v České republice.

V první kapitole se zaměřuji na vědecký obor psychopedii, který se zabývá problematikou mentálního postižení, a jeho terminologií. Dále popisuji etiologii a klasifikaci mentální retardace. Hlavně se zaměřuji na osoby s mentálním postižením, jejich myšlení, chování, pozornost, vůli, emoce a řeč.

V druhé kapitole se snažím nastínit myšlenku camphillského hnutí. Představuji zakladatele Karla Königa a popisuji vývoj vzniku camphillských komunit v zahraničí i u nás. V druhé polovině této kapitoly se zaměřuji na principy, na kterých jsou založeny camphillské komunity a nejvíce se soustřeďuji na antroposofii a její vliv na život komunit.

Ve výzkumné části se zabývám camphillskou komunitou v České republice. Ke zpracování výzkumné části bakalářské práce jsem použila metodu kvalitativní - techniku pozorování a rozhovoru. Materiál jsem získala při dvou čtyřdenních návštěvách, kdy jsem pozorovala život v této komunitě, a provedla rozhovor s Ivem Brzákem, pracovníkem žijícím se svou rodinou v komunitě, a s Petrem Nejtkem, zakladatelem této komunity.

1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

1.1 Vymezení pojmů v psychopedii

Osobami s mentálním postižením se zabývá **psychopedie**. Tato vědní disciplína velmi úzce spolupracuje s etopedií, logopedií, somatopedií, které stejně jako psychopedie patří mezi obory speciální pedagogiky (Bartoňová, M., Bazalová, B. Pipeková, J. 2007). Psychopedie se od svého vzniku zaměřuje na osoby s mentálním postižením, ale také na osoby s psychickými poruchami. Odborníci se však doposud nedohodli, jakým způsobem by se měla psychopedie psychickými poruchami zabývat, a proto zůstává mentální postižení její prioritou. Osoby s mentálním postižením jsou daleko více odlišné a zvláštní než lidé s jiným druhem postižení. Důvodem je to, že do všech ostatních lidí s postižením se dokážeme vcítit – můžeme si zavázat oči, můžeme si zacpat uši, můžeme si vyzkoušet neverbální komunikaci, můžeme si projet překážkovou dráhu na vozíku, ale vyzkoušet, jak se cítí lidé s mentálním postižením, nelze (Slowík, J. 2007).

Další zvláštností tohoto oboru je **terminologie**. V žádném jiném podoboru speciální pedagogiky se nesetkáváme s tolika komplikacemi zvláště etického rázu. Je to způsobeno charakterem předmětu psychopedie. Z mnoha termínů se postupem času stává nadávka (např. *úchyl, debil, imbecil, idiot, kretén, psychopat*) a většinu z nich lidé vnímají spíše jako sprosté slovo než jako terminus technicus. Na kongresu v Montpellier v roce 1967 Mezinárodní asociace pro vědecké studium mentální retardace zdůraznila, jak je důležité pohlížet na lidi s mentální retardací v první řadě jako na lidské bytosti a teprve potom na jejich postižení. Tím byla zahájena humanizace v oboru. Později se také přišlo s tím, že je lepší místo označení *mentálně postižený* používat termín *osoba s mentálním postižením*. Přílišná humanizace termínů v psychopedii však často dělá velký zmatek, například pojem *mentální retardace* je na jedné straně mezinárodní terminus technicus, ale pro mnohé odborníky je společensky nepřijatelný (Valenta, M. Müller, O. 2009).

Cílovou skupinou psychopedie jsou tedy **osoby s mentálním postižením**. Charakterizovat je ovšem jako specifickou skupinu je velice náročné, jelikož každý je jiný. Mají různé osobnostní zvláštnosti, ale také odlišné psychické procesy, které jsou závislé jak na hloubce a nerovnoměrnosti postižení, tak také na podnětnosti prostředí

(Černá, M. a kol. 2008). Mají ovšem i společné znaky. Podle S. Fischera a J. Škody (2008) mezi ně patří snížená úroveň rozumových schopností, která způsobuje zhoršenou adaptaci na běžné životní podmínky. Skupina, kterou se psychopedie zabývá, je mezi lidmi se zdravotním postižením ta úplně nejpočetnější a její počet stále stoupá, a to pravděpodobně z důvodu, že se zvyšuje kvalita lékařské péče o novorozence a kojence a tím klesá jejich úmrtnost. Přežijí tedy i ti, kteří by dříve kvůli svému postižení zemřeli před porodem nebo brzy po porodu. Momentálně žijí ve světě přibližně 3% lidí s mentálním postižením a z nich 80% patří do pásma lehké mentální retardace.

M. Vágnerová (2004) uvádí ještě další znaky, které jsou společné pro jedince s mentálním postižením, konkrétně nedostatečný rozvoj myšlení a řeči, omezená schopnost učení, které ovšem ústí v jednu a tu samou věc, o které píše S. Fischer a J. Škoda, tj. v obtížnější adaptaci na běžné životní podmínky.

Úkoly psychopedie uvádí ve své publikaci M. Černá (2008, s. 10) a řadí je do čtyř základních oblastí:

- „1. odhalování zvláštností osobnosti jedince s mentálním postižením (psychopedická diagnostika a prognostika) v souvislosti s jeho vývojem, věkovými zvláštnostmi, výchovou, pracovním a společenským uplatněním,*
- 2. zkoumání vzpomínek speciální výchovy těchto osob jako předpokladu ke stanovení vzdělávacího obsahu, výukových strategií, formativních způsobů a metod v průběhu života každého člověka s mentální retardací,*
- 3. vytváření speciálních edukačních, didaktických a terapeutických postupů a jejich aplikace v odborné, nejčastěji institucionální praxi,*
- 4. sledování historie oboru a historie péče o osoby s mentálním postižením.“*

Často není zcela jasné, zda pojmy *mentální postižení* a *mentální retardace* jsou to stejné. *Mentální postižení* je širší pojem používaný v pedagogické literatuře a označuje všechny jedince, kteří mají IQ nižší než 85. Pojem **mentální retardace** definuje Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté revize (2009) takto: *„Mentální retardace je stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Mentální retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.“* Volným překladem se může mentální retardace definovat jako zpoždění duševního vývoje. Termín *mentální retardace* nahradil celou řadu relevantních pojmů až po roce 1959, kdy ho pronesla

Světová zdravotnická organizace na konferenci v Miláně a zapsala ho do Mezinárodní statistické klasifikace nemocí. Mentální retardaci můžeme definovat jako „*duševní vývojovou poruchu se sníženou inteligencí*“, zvláště kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností (Valenta, M. Müller, O. 2009).

J. Slowík (2007) také upozorňuje, že mentální postižení se dá definovat z různých hledisek. Z hlediska biologického jako postižení v důsledku organického nebo funkčního poškození mozku. Z hlediska psychologického jako sníženou úroveň rozumových schopností, kterou lze měřit standardizovanými IQ testy. Z hlediska sociálního jako omezení zvládat zapojení do společnosti bez cizí pomoci. Z hlediska pedagogického jako postižení, které snižuje schopnost se učit. A z hlediska právního jako omezení při samostatném právním jednání.

M. Bartoňová, B. Bazalová a J. Pipeková (2007) uvádí ve své publikaci, že pojem mentální retardace má interdisciplinární charakter a zasahuje do celého života člověka s mentálním postižením a do všech jeho oblastí - lékařské, psychologické, pedagogické a sociální. Vznikl z latinských slov mens (mysl, rozum) a retardatio (zdržet, zaostávat, opožďovat).

Na závěr této podkapitoly by se dalo jen dodat, že i když jde o postižení pouze jedné složky osobnosti, a to rozumové, postihuje celou lidskou osobnost ve všech jejích složkách. Ovlivňuje emoce, komunikaci, sociální vztahy, možnosti společenského a pracovního uplatnění (Slowík, J. 2007).

1.2 Etiologie a klasifikace mentálního postižení

Etiologii mentálního postižení rozebírají ve své publikaci M. Valenta a O. Müller (2009), kteří rozdělují příčiny vzniku mentálního postižení do tří skupin - prenatální, perinatální a postnatální. Mezi **prenatální příčiny** řadíme genetické poruchy. Nejčastěji dochází k mutaci genů a aberaci či změnám v počtu chromozomů. Vliv na vznik mentálního postižení v prenatálním stádiu mají také environmentální faktory a onemocnění matky během těhotenství, například zarděnky, syfilis, toxoplazmóza, ozáření dělohy, alkoholismus matky nebo nedostatečná výživa. V **období perinatálním** může způsobit mentální postižení perinatální encefalopatie, mechanické poškození mozku při porodu, hypoxie či asfyxie, nízká porodní váha, novorozenecká žloutenka nebo předčasný porod. Do poslední skupiny patří velká řada různých vlivů, které mohou způsobit mentální postižení. Je to **období postnatální**, tedy

po narození dítěte a patří sem například záněty mozku způsobené mikroorganismy, traumata, nádorová onemocnění, krvácení do mozku a později také onemocnění vedoucí k deterioracím inteligence typu Alzheimerovy choroby, Parkinsonovy choroby, alkoholové demence, schizofrenie atd. Můžeme sem řadit také snížení inteligence, kterou zapříčinila senzorická, citová nebo sociokulturní deprivace. Nejčastěji se to týká dětí, které vyrůstají v institucionální péči nebo dysfunkční rodině.

M. Vágnerová (2004) rozebírá příčiny vzniku mentální retardace a také je dělí do tří skupin. Zdůrazňuje, že jde o multifaktoriálně podmíněné postižení a na jeho vzniku se mohou podílet jak genetické vlivy, tak nejrůznější exogenní faktory. Základem **geneticky podmíněné** mentální retardace je porucha struktury nebo funkce genetického aparátu. Sem řadí stejně jako M. Valenta a O. Müller změnu počtu nebo struktury autozomů nebo pohlavních chromozomů a dále také jejich poškození patologickými metabolity (např. neléčenou fenylketonurií). Do této skupiny patří i polygenně podmíněné omezení intelektového vývoje, které je způsobeno podobným postižením rodičů a dalších biologických příbuzných. Další skupinou jsou **teratogenní faktory**, které negativně ovlivňují prenatální vývoj jedince. Patří sem fyzikální, chemické a biologické faktory, které působí prostřednictvím organismu matky. Třetí skupinou jsou **postnatální vlivy**, působící na vznik mentálního postižení od narození do 1,5–2 let. Těmi jsou například zánětlivé onemocnění, úraz, otrava. Je těžké odlišit primární postižení a vývojové opoždění z důvodu nedostatečné výchovy. Pokud ovšem nejde o poškození centrální nervové soustavy (dále jen CNS), dá se stav duševního vývoje zlepšit podnětnějším prostředím. Nejde tedy o mentální retardaci, ale spíše o sociální poškození vývoje rozumových schopností (dříve nazývané *pseudooligofrenie*).

Mentální postižení se hodnotí buď kvalitativně, nebo kvantitativně. **Kvalitativní hodnocení** se zakládá na posouzení míry využitelnosti zachované inteligence a kognitivních funkcí osob s mentálním postižením. Hodnotí se jejich struktura, individuální zvláštnosti, přednosti a nedostatky. Rozdělujeme je na dva typy: eretický a torpidní. Velkou roli při kvalitativním hodnocení hraje etiologie. Například lidé, kteří mají organické poškození CNS, bývají eretičtí, což znamená, že jsou hyperaktivní, mají zvýšenou dráždivost, poruchy pozornosti, sníženou toleranci k zátěži, mají sklon reagovat zbrkle a impulzivně atp. Na druhé straně jsou torpidní lidé, kteří jsou spíše klidní, bradypsychičtí, těžkopádní, ulpívaví, emocionálně dobře ladění, přizpůsobiví. Do této skupiny patří například osoby se sníženým počtem chromozomů (Fischer, S. Škoda, J. 2008).

Při využití **kvantitativního hodnocení** se zjišťuje stupeň mentálního postižení, který se určuje pomocí inteligenčního kvocientu. Jde o srovnání inteligenčních schopností osoby s mentálním postižením s populační normou. Modální průměrný výkon má hodnotu IQ 100 a hranice mentální retardace je IQ 70 (Vágnerová, M. 2004).

Pomocí **inteligentního kvocientu** rozdělujeme mentální retardaci na lehkou, středně těžkou, těžkou a hlubokou (Bartoňová, M. Bazalová, B. Pipeková, J. 2007).

Lehká mentální retardace (IQ 50-69). Největší překážkou pro plnohodnotný život lidí s lehkou mentální retardací je neschopnost myslet abstraktně a používat v mluveném projevu abstraktní pojmy. Jejich myšlení i řeč je založena na konkrétním obsahu. V projevu je patrné jednodušší vyjadřování, kratší věty, většinou časté opakování. Při respektování jejich specifických potřeb a možností jsou schopni se učit a v dospělosti dokážou vykonávat jednodušší povolání s menší oporou a kontrolou. V sebeobsluze jsou téměř samostatní (Vágnerová, M. 2004).

Středně těžká mentální retardace (IQ 35-49). U lidí se středně těžkou mentální retardací bývá výrazněji opožděn a omezen rozvoj chápání, řeči a sebeobsluhy. Při použití vhodných vzdělávacích programů se tito jedinci zvládnou naučit číst, psát a počítat. Často mají přidruženou tělesnou či neurologickou vadu a poruchu autistického spektra. V dospělosti při správné struktuře práce a odborném dohledu dokážou vykonávat jednoduchou manuální práci. Navazují mezilidské kontakty, ale nejsou natolik soběstační, aby mohli žít samostatně. Někteří zvládají lépe senzorio-motorické dovednosti a jiní zase jsou šikovnější ve verbálních schopnostech (Švarcová, I. 2000).

Těžká mentální retardace (IQ 20-34). Svými projevy se lidé s těžkou mentální retardací blíží středně těžké, ale potíže jsou výraznější. Čtení, psaní a počítání si málokdo z nich osvojí, ale jsou schopni se naučit mnohým dovednostem např. sebeobslužným. V oblasti motoriky jsou velmi neobratní a je u nich přítomna výrazná dyskoordinace (porucha plynulosti a souhry pohybů), což velmi omezuje jejich pracovní uplatnění. Většinou ho naleznou při správném vedení v chráněných dílnách. Velmi výrazným znakem jsou pohybové stereotypy a echolálie (Čadilová, V. Jůn, H. Thorová, V. 2007).

Hluboká mentální retardace (IQ nižší než 20). Lidé s hlubokou mentální retardací většinou nedokážou verbálně komunikovat. Je důležité u nich rozvíjet neverbální komunikaci, aby dokázali reagovat na podněty. Většina se naučí alespoň vyjadřovat libost a nelibost. Hluboká mentální retardace je vždy spojena s dalším

postižením, nejčastěji tělesným. Z toho vyplývá, že lidé s tímto stupněm mentální retardace neovládají sebeobsluhu a potřebují péči druhých lidí (Vágnerová, M. 2004).

Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté revize (2009) zahrnuje také dvě skupiny mentální retardace, do kterých spadají případy, kdy není možné určit stupeň. Je jím **jiná mentální retardace** a **nespecifikovaná mentální retardace**.

I. Švarcová (2000) se ve své publikaci zabývá také kategorií s IQ 85-69, která již v dnešní klasifikaci není zahrnuta. Nese název **mírná mentální retardace** a patří sem jedinci s opožděným rozumovým vývojem, který nebyl zapříčiněn poraněním mozku, ale ve většině případů je etiologie genetická nebo sociální.

1.3 Osobnost jedince s mentálním postižením

Pro upřesnění je důležité říci, že osoby s mentálním postižením nelze automaticky přirovnávat k mladším jedincům, kterým odpovídá jejich mentální věk, ale vedle časového opožďování duševního vývoje jsou také zásadní strukturální změny v osobnosti člověka s mentálním postižením (Valenta, M. Müller O. 2009).

V **poznávacích procesech** u osob s mentálním postižením je několik odlišných jevů, které jsou způsobeny právě sníženou úrovní rozumových schopností. Tyto znaky mají velký vliv na psychický vývoj dítěte. Patří mezi ně opožděná a omezená schopnost vnímání, zpomalenost tempa a značné zúžení rozsahu vnímání. Pokud se tedy dostane jedinec s mentálním postižením na nové místo nebo do nové situace, je pro něho orientace obtížnější. Při pozorování předmětů jsou schopni označit dva různé jako stejné. Nedokážou vnímat detaily, ale stačí jim pouhé rozpoznání předmětu. Vždy se soustředí na výrazné a poutavé stránky předmětu a nedovedou si výběrově prohlížet nějakou část okolního světa. Při pozorování skutečnosti často nechápou souvislosti a vztahy mezi nimi. Odlišně se vyvíjí také sluchové vnímání. Je to způsobeno pomalým utvářením diferenčních sluchových spojů a následným opožděním vývoje řeči. Také je ovlivněno vnímání času a prostoru (Bartoňová, M. Bazalová, B. Pipeková, J. 2007).

Nedokonalé smyslové vnímání u osob s mentálním postižením má též vliv na utváření **myšlení**, které se liší od myšlení intaktních vrstevníků přílišnou konkrétností a slabou schopností zobecňování. Samozřejmě to není pouze důsledkem špatného vnímání, ale také poškozením mozku. Dalšími zvláštnostmi v myšlení jsou psychické aktivity, které lidem s mentálním postižením nedovolují se dlouze zamýšlet

nad otázkou, nedůslednost, nekritičnost a neschopnost použít dříve osvojené rozumové operace (Valenta, M. Müller O. 2009). M. Vágnerová (2004) ještě dodává, že jedinci s mentálním postižením upřednostňují spíše stejné podněty nežli stále něco nového a projevuje se u nich nedostatečná potřeba zvědavosti. Preference spíše známých předmětů před novými je způsobena tím, že nové věci se jim mohou zdát nebezpečné. Pokud totiž něčemu nerozumí, může to v nich vyvolávat různé obavy, a proto také jsou závislí na zprostředkovávání informací lidmi kolem nich.

Myšlenky vyjadřujeme pomocí slov, a tak tedy i **řeč** je u osob s mentálním postižením trochu odlišná. Projevuje se v ní defekt obsahu sdělení (Valenta, M. Müller O. 2009). Mají menší slovní zásobu jak aktivní, tak i pasivní. Téměř vůbec nepoužívají přídavná jména, spojky a místo podstatných jmen používají zájmena (Bartoňová, M. Bazalová, B. Pipeková, J. 2007). Jedinci s mentálním postižením nedovednou pochopit žert, ironii a složitější slovní obraty. Řeč je odlišná jak z obsahového hlediska, tak také z formálního. Jejich výslovnost je nepřesná, vyjadřují se velmi zjednodušeně a v jejich vyjadřování se často objevují agramatismy. Toto se týká těch, kteří se dokážou vyjadřovat pomocí mluvené řeči, jsou mezi nimi však i tací, kteří ji vůbec nevyužívají. U těch je velmi vhodné naučit je, aby uměli vyjádřit aspoň souhlas a nesouhlas pomocí neverbální komunikace. S myšlením a řečí jsou spojena také omezení při učení. Osoby s mentálním postižením využívají mechanické učení a velmi ustálené postupy, takže jakákoli změna jim činí značné problémy (Vágnerová, M. 2004).

Záměrná **pozornost** je pro jedince s mentálním postižením opravdu náročná, a proto při vyučování potřebuje častěji měnit činnosti a po práci mít čas relaxace. Vše nové, co se naučí, si musí často opakovat a i tak je zapamatování velmi pomalé a zapomínání rychlé (Valenta, M. Müller, O. 2009).

Strukturu osobnosti také utváří **vůle**, která se u osob s mentálním postižením téměř nevyskytuje, jelikož je u nich častá hypobulie (snížení volních schopností) anebo abulie (úplná absence volních schopností). Většina z nich se řídí pouze tím, co se děje právě teď, a nedokáže své jednání ovlivňovat nějakými vzdálenějšími cíly (Bartoňová, M. Bazalová, B. Pipeková, J. 2007).

Důležitou součástí každé osobnosti jsou **emoce** a ty lidem s mentálním postižením rozhodně nechybí, naopak v jejich chování je charakteristickým rysem zvýšená emocionalita. Dalo by se říct, že touto složkou se v některých případech kompenzuje racionální složka. Díky tomu jsou velmi spontánní a otevření, čímž se hned při prvním kontaktu ukazuje jejich bezelstnost a bezbrannost (Slowík, J. 2007). Jelikož

je mentální postižení především postižení duševního vývoje, jedinec podléhá delší dobu netlumené intenzitě emocí, která během života postupně klesá (Dolejší, M. 1978 in Valenta, M. Müller, O. 2009). Z toho také vyplývá, že většinou nejsou jedinci s mentálním postižením schopni své emoce řídit a to se projevuje zvýšenou dráždivostí, větší pohotovostí k afektivním reakcím či mrzuté náladě a preferencí jednání, které vede k uspokojení. Stejně jako jiní lidé mají své psychické potřeby, které mohou být z důvodu postižení modifikovány. Čím je stupeň postižení větší, tím více je jedinec při uspokojování svých potřeb závislejší na okolí. Mezi tyto potřeby patří přísun podnětů, kde preferují osoby s mentálním postižením spíše jednodušší a více stereotypní stimulaci, potřeba citové jistoty a bezpečí, která je u nich ještě silnější než u ostatních osob z důvodu obtížnějšího porozumění okolnímu světu, potřeba emoční podpory, která se silně projevuje i v období dospívání a dospělosti, a potřeba seberealizace. Poslední zmiňovaná potřeba je velmi důležitá pro každého člověka. Je ovlivněna způsobem sebepojetí. Většinou je oboje utvářeno tím, co si o nich myslí ostatní lidé. Stačí jim, pokud jsou od okolí chváleni, a nepřemýšlejí o budoucí seberealizaci (Vágnerová, M. 2004).

„Přes všechna omezení a různé zvláštnosti jsou lidé s mentálním postižením především lidmi, kteří mají prakticky stejné potřeby jako všichni ostatní a také právo na jejich adekvátní saturaci. Mnozí z nich mohou žít relativně samostatným a nezávislým způsobem života, mohou pracovat, navazovat partnerské vztahy, cestovat, sportovat a věnovat se dalším zájmovým činnostem. Najdeme mezi nimi také hudební, výtvarné, sportovní talenty, jejichž výkon je někdy až překvapivě srovnatelný s výkonem nadaných nepostižených jedinců.“ (Slowík, J. 2007, s. 118)

2 CAMPHILLSKÉ KOMUNITY

2.1 Charakteristika camphillské komunity

Camphillské hnutí je hnutí komunit. Pojem *komunita* je z latinského slova *communitas*, což znamená společenství nebo pospolitost (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. 2009). Nejzákladnější formou komunity je podle Z. Matějčka (1992) rodina, kde žijí lidé ve vzájemných vztazích a navzájem se ovlivňují. V této práci se zaměřím na camphillské komunity, kde společně žijí lidé s i bez mentálního postižení.

Camphillské hnutí patří společně s waldorfskými školami do alternativního směru výchovné péče tzv. antroposofické pedagogiky, která se vyznačuje specifickým přístupem k člověku. Podle M. Valenty (2009) je antroposofická pedagogika nejpozoruhodnější oblast alternativní pedagogiky hlavně z pohledu jejího zaměření na problematiku mentálního postižení.

Camphillské hnutí je ukázkou trochu jiné péče a přístupu k jedincům s mentálním postižením. V camphillských komunitách žijí společně lidé s postižením i bez postižení a jejich vzájemné vnímání by mělo být založeno na antroposofické filosofii. Hlavním cílem těchto komunit by mělo být vytváření společenství, kde si všichni (i ti s nejvyšším stupněm postižení) navzájem pomáhají žít smysluplný a užitečný život (Regenerace [online]).

V dnešní době existuje více než sto camphillských komunit ve více než dvaceti zemích v Evropě, Severní Americe, jižní Africe a Indii, kde je nabízena podpora pro osoby se speciálními potřebami, která jim umožňuje rozvíjet jejich potenciál (Camphill [online]).

Základními kameny života v komunitě, kterou založil dr. Karel König inspirován Rudolfem Steinerem, je vzdělávání a smysluplná práce, skutečná účast na životě společnosti, bezstresový rytmus každodenních činností, sezónní oslavy, bohatý umělecký a kulturní život, přírodní terapie, respekt, přijetí každého takového, jaký je, individuální uznání a důstojnost. Ke zlepšení života komunity napomáhá orientace na mezilidské vztahy a oproštění se od extrémů populární kultury a hromadných sdělovacích prostředků. V každém obyvateli se hledá konkrétní talent či schopnost pomocí hudby, pohybu, malování, divadla, masáží, sportování, fyzikální terapie, zahradní práce, řemeslné práce a dalších postupů léčebné pedagogiky. Camphill (zkrácené označení pro camphillskou komunitu) dává obyvatelům s postižením možnost

zažít nezávislost, zodpovědnost, rozvoj a žít zdravým životním stylem. Často se stává, že děti z camphillů, kteří jezdí na prázdniny ke svým rodičům, kde převládá sledování televize a jedení lupínků, se vracejí do camphillu dříve, než skončí prázdniny, protože upřednostňují camphillský způsob života (Camphill [online]).

Tři pilíře camphillských komunit

Pro vybudování silné vnitřní dynamiky camphillu vymyslel dr. Karel König (zakladatel camphillského hnutí) **tři principy**, které tvoří základní strukturu každé camphillské komunity ve světě. První pilíř je tzv. **biblický večer**. Na něm se sejdou dospělí z komunity jednou za týden. Tráví společný večer při svíčkách. Nejprve se zamýšlejí a rekapituluji si uplynulý týden a potom si čtou vybranou část z Bible. Druhý pilíř představuje tzv. **konferenci o dítěti**, na které se každý, kdo se podílí na vývoji dítěte, vyjádří k rysům jeho osobnosti a určí se následující terapeutické a pedagogické postupy. Ke každému dítěti se svolává konference dvakrát až třikrát za pobyt. Stejně tak by měla fungovat konference v camphillech, kde žijí dospělí s mentálním postižením. Třetím pilířem je **sociální zákon a sociální fond**. Smyslem je, že do sociálního fondu odevzdávají všichni obyvatelé komunity své příjmy a z něho jsou uspokojovány jak osobní potřeby členů, tak společné výdaje. Nikdo si tedy nevydělává sám na sebe, ale každý pracuje pro všechny (Valenta, M. 1995).

Každý pilíř má svou osobnost, která inspirovala svou myšlenkou dr. Karla Königa. Biblický večer je inspirován německým křesťanským misionářem **hrabětem Ludwigem Zinzendorfem**, který se snažil svůj život co nejvíce přiblížit Ježíši Kristu a podle jeho příkladu se obyvatelé camphillských komunit snaží o hlubší poznání světa. Druhý pilíř je inspirován **Janem Amosem Komenským** a jeho třemi úkoly pro život: 1. poznej sám sebe, 2. poznej svět okolo sebe, 3. pozvedni svůj život k Bohu. V tomto pilíři se odráží zvláště první úkol. K tomu napomáhá pozorování sama sebe a v camphillech k tomu patří také společné konference o uživateli. **Robert Owen** a jeho reformační snahy o zavedení nového ekonomického pořádku inspiroují třetí princip, který je založen na sociálním zákoně. Všechny tři pilíře mají jeden společný záměr, který se snaží naplňovat, a tím je aplikace správných životních principů podle antroposofie (Tinková, I. 2010).

Personál

Ke každé oblasti života komunity patří jeden člověk, který je za tuto činnost zodpovědný, např. administrativa, kultura, léčebně pedagogická činnost, personální sféra, zemědělství. Práci si všichni kontrolují navzájem a každý se zodpovídá za svou práci všem ostatním členům komunity. Funkce ředitele v camphillských komunitách není, ale je určen člověk, který se stará o styk s veřejností a vládními úředníky. Rodina, která je součástí komunity, pracuje na plný úvazek "nonstop" a vztah mezi ní a lidmi s postižením, kteří s nimi žijí, je velmi silný, dokonce silnější než s biologickou rodinou těchto členů (Valenta, M. 1993).

V camphillech pracují také tzv. „**co-workeri**“, což jsou vlastně opatrovníci členů komunity s postižením. Jsou to členové komunity, kteří zde žijí anebo přijíždějí na nějaký čas. Jeden opatrovník má na starost dvě až pět osob. Je s nimi většinu času a volno má jeden den v týdnu. Podmínkou je, aby byl starší osmnácti let, měl pozitivní vztah k postiženým lidem a sympatizoval s myšlenkou camphillského hnutí. Je naprosto normální, že v jednom camphillu jsou opatrovníci z několika zemí (Love Story [online]).

2.2 Antroposofie v camphillských komunitách

Antroposofie je nauka s náboženským nádechem, jejímž cílem je probudit skrytou moudrost a duchovní potence člověka. Oddělila se z theosofie, což je náboženská ideologie přesvědčená, že i bez církve a kněze je možné dojít k hlubokému poznání božství. Theosofie byla založena v New Yorku roku 1875 jako tajné esoterické sdružení. Původním posláním bylo studium náboženství různých dob a zemí. Ve chvíli, kdy se theosofie začala jednosměrně orientovat na hinduismus, se oddělila skupina, která se chtěla navrátit k původním ideám (Hora, L. 1995). Hlavním představitelem tohoto nového směru je **Rudolf Steiner**, který v Německu rozpracoval antroposofickou nauku, celý svůj život se jí zabýval a byl významným duchovním učitelem. Steiner několikrát navštívil také Prahu a přednesl mnoho přednášek, kterých se účastnila velká řada lidí sympatizujících s antroposofií i těch, kteří antroposofií žili a setkávali se v **Antroposofické společnosti**, která tu začala fungovat (Zdražil, T. 1997).

Antroposofie je nazývána také jako „*věda o nadmyslném poznání světa a určení člověka*“. Součástí této nauky je na jedné straně křesťanství a na druhé straně

prvky východních náboženství. „*Člověk je ve světle duchovní vědy fyzická, duševní a duchovní bytost rozvrstvená do fyzického, éterického, astrálního těla a „JÁ“.*“ Antroposofie vytváří metodologii pro antroposofickou psychologii, pedagogiku, politologii, umění, zemědělství, farmakologii, medicínu a léčebnou pedagogiku (Valenta, M. 1993).

Tím hlavním, o čem antroposofie Rudolfa Steinera pojednává, je uvědomění si svého lidství. Toto poznání by mělo být přínosem nejen pro jednotlivce, ale i významným katalyzátorem ve všech kulturních oblastech. Antroposofie vytváří prostor pro spirituální a umělecký vývoj a občanskou angažovanost. Na stránkách camphillu v Českých Kopistech je uvedena myšlenka zakladatele antroposofie Rudolfa Steinera: „*Anthroposofii rozumím vědecké poznání duchovního světa, které prohlédá jednostrannost pouhého přírodního poznání, stejně jako jednostrannost obvyklé mystiky a které, dříve než učiní pokus proniknout do nadsmyslového světa, v poznávající duši nejprve rozvine síly, jež v obvyklém vědomí a v obvyklé vědě zatím nejsou aktivní a jež takové proniknutí umožní.*“ (Camphill [online]).

Biodynamické zemědělství

S myšlenkou biodynamického zemědělství přišel Rudolf Steiner, který vedl přednášky pod názvem „**Zemědělský kurz**“. Díky těmto přednáškám začíná vznikat síť biodynamických farem, které nesou ochrannou známku *Demeter* podle jména řecké bohyně Deméter. Steiner reagoval na stupňující se produktivitu v zemědělství, která ovšem narušovala rovnováhu v životním prostředí a měla i neblahý vliv na lidské zdraví. Na antroposoficky zaměřených farmách se začaly pěstovat rostliny čisté od škodlivin o několik desetiletí dříve, než si ekologové všimli problému moderního zemědělství a začali hledat alternativní formy hospodaření. V biodynamickém hospodaření je základem myšlenka koncipovaná antroposofií o vícevrstevnaté přírodě, která má vedle fyzických podob také astrální a vegetativní síly. S pomocí biodynamických kalendářů se snaží dosáhnout v souladu s kosmickými a pozemskými přírodními rytmy co nejhojnější a nejkvalitnější úrody bez použití chemických přípravků proti škůdcům (Štampach, I., O. 2000).

Typickým rysem biodynamického zemědělství je používání speciálních preparátů, homeopatických opatření pro regulaci škůdců a nemocí rostlin a hospodaření podle kosmických rytmů. Tímto se snaží biodynamičtí zemědělci dávat ozdravné

impulsy půdě i Zemi a vnášet zdravého ducha do lidské společnosti (Biodynamika [online]).

Léčebná pedagogika

Léčebná pedagogika hledá způsob výchovy, který by se soustředil individuálně na každého jedince. Snaží se nalézat celistvost i v situacích, kde různé překážky znesnadňují seberealizaci jedince. Nesnaží se identifikovat a odstranit příčiny, ale hledá cestu k rozvíjení nových možností. Podporuje pozitivní rysy osobnosti, ukazuje, jak překonat bolest a utrpení a jak použít tyto skutečnosti pro individuální růst (Hornáková, M. 2003).

Součástí léčebné pedagogiky je empirie a intuice. Léčebný pedagog by měl být schopen identifikovat skutečnou individualitu postiženého. To znamená, že především se snaží nezaměřovat se na jeho postižení, ale vnímat ho jako duchovní bytost. K nejznámějším zařízením, kde se používá léčebná pedagogika, patří waldorfské školy a camphillské komunity (Valenta, M. 1993).

Eurytmie

Eurytmie je lidská činnost, kterou řadíme do oblastí umění. Vzešla z antroposofie, již po dlouhá léta se tvoří a ještě dnes získává stále větší obsah a rozšíření. Eurytmista zvnitřňuje pohybem a postojem těla mluvené slovo, píseň nebo jen písmeno. Je to tedy viditelná mluva anebo viditelný zpěv, který uvolňuje vnitřní strnulost člověka. „*Jakákoli samohláska vyjadřuje vždycky něco, co duše prožívá v oblasti svého cítění. Bud' chce člověk vyjádřit to, co žije v údivu: a; nebo chce vyjádřit, že se snaží udržet se tváří v tvář něčemu, co se mu protiví: e; nebo chce vyjádřit, jak dovede obhájit sám sebe, jak se sám staví do světa: i. Chce vyjádřit svůj údiv, nebo asi také své přilnutí k něčemu: ei.*“ (Steiner, R. 2008, s. 33)

Architektura camphillských objektů

Většina camphillských budov a zahrad je utvářena podle antroposofické architektury. Zvláštností tohoto stylu je, že promyšleně působí na podvědomí člověka. Léčivě působí tvary a dispozice budov. Formy antroposofických staveb působí neobyčejně, až pohádkově, a jejich obyvatelům podvědomě pomáhají orientovat se

v prostoru. Uspořádáním prostoru nám dávají pocit známého, a tím usnadňují vnitřní rozvoj osobnosti. Lidé se v nich snadněji pohybují (Hozman, O. 2001).

Rituály

Ke camphillským komunitám neodmyslitelně patří týdenní i denní rituály před jídlem i po jídle, mystika zjevná v architektuře, designu nábytku, obrazech malovaných do omítky, obřady, kterými komunita vítá a uzavírá každý den atp. Důvodem těchto činností a předmětů není pouze jejich filosofie a ideologie, ale také příležitost "*prožít si pocit pospolitosti*", být v kontaktu se všemi lidmi, kteří žijí v komunitě, a trávit společně čas několikrát během dne, při slavení svátků, narozenin a dalších podobných aktivit (Valenta, M. 1993).

Medicína

Antroposofická medicína se zaměřuje na lidskou bytost celistvě jako na fyzické tělo, éterní tělo, astrální tělo a „JÁ“. Každá část je spojena s jinou oblastí v přírodě. Fyzické tělo s minerální oblastí, éterné s tekutou, astrální se vzdušnou a „JÁ“ s teplem. Z tohoto poznatku vychází antroposofický lékař při pohledu na pacienta. Velmi důležité je, jaký je mezi nimi vztah. Pacient musí mít k lékaři důvěru a lékař musí pacienta vidět celostně. V této oblasti vědy se snaží odborníci odpovědět na otázku, z čeho nemoc vznikla a jaký má pro člověka význam. Příčiny nemocí mohou být reakcí na životní styl, na vlivy životního prostředí, ale také souvisejí s duševním životem člověka. Nemoc je ukazatel nesprávné rovnováhy v bytosti i ve spojitosti s přírodou. Prováděná léčba tedy neodstraňuje pouze projevy nemoci, ale snaží se nalézt příčinu. Antroposofická medicína má mnoho vlastních léků vyrobených z minerálů, rostlin i živočišných tkání. V tomto oboru nejde pouze o odstranění nepříjemných projevů nemoci, ale jde také o prevenci vůči nerovnováze lidské bytosti. Využívá se léčebná eurytmie, léčebná pedagogika nebo také arteterapie (Regenerace [online]).

Kromě běžných léků, které jsou předepisovány individuálně, dostávají v camphillských komunitách obyvatelé s mentálním postižením také antroposofické léky vyráběné z přírodních materiálů, které jsou určeny pro celkové posílení struktury psychiky a osobnosti jedince s postižením (Valenta, M. 1993).

2.3 Historie camphillského hnutí

Zakladatel

Camphillské hnutí vzniklo díky **dr. Karlu Königovi**, kolem kterého se vytvořila skupina lidí z různých oborů sympatizujících s antroposofií. Společně založili hnutí čítající dnes přes sto vesnic a domovů. König přišel s myšlenkou, která oslovila mnoho lidí na celém světě. Je to osobnost s velkou představivostí, determinovanou vůlí a dobrým úmyslem. Myšlenka vznikla v Rakousku, ale až po přesunutí do Skotska se začali přidávat další a další lidé, kteří pracovali na vzniku a rozšíření tohoto hnutí (Bock, F. 2004).

Do Skotska se přesunuli kvůli anexi Rakouska nacistickým Německem, jelikož König byl židovského původu, a začali budovat první komunitu ve vesnici Camphill, podle které nesou název všechny další komunity tohoto hnutí. Na klinice, kde König pracoval i se svojí ženou, tvořili pacienti při jedné týdenní slavnosti ze svíček spirálu ve znamení cesty světla. Právě tato chvíle, kdy jedno dítě s postižením neslo svou svíci, vedla ke zrození myšlenky o založení hnutí. König se rozhodl, že chce vybudovat místo *"jako velkou svíci"*, které by sloužilo k hledání cesty k naději. Během svého života rozvinul Karel König camphillské hnutí od myšlenky až po vytvoření mnoha camphillských komunit ve čtyřech světadílech. Důležitým datem v dějinách camphillského hnutí je **1. 6. 1940**, kdy byl otevřen první Camphill House nedaleko městečka Aberdeen ve Skotsku. König spolupracoval s lékaři a lidmi, kteří se zajímali o problematiku dětí s postižením, a vybudoval základy léčebně pedagogické metodiky. Pracovní činnosti v komunitě rozdělil do tří oblastí: lékařská péče, léčebně výchovné činnosti, farmářské práce (Valenta, M. 1993).

Historie camphillského hnutí v zahraničí

Skupina rakouských uprchlíků s Karlem Königem se po odchodu z Vídně znovu setkala ve Skotsku u města **Aberdeen** na začátku roku 1939 a za pomoci dobře organizované a propojené antroposofické sítě začali budovat komunitu pro děti se speciálními potřebami. Za druhé světové války museli muži odejít na ostrov Man a do Kanady a ženy mezitím pokračovaly v práci s dětmi. Dokonce se během této doby komunita přestěhovala do většího domu. Po návratu mužů se komunita rozrostla o dalších asi 30 lidí, ze kterých byla přibližně polovina osob se speciálními potřebami.

Skupina se začala považovat za „*politické uprchlíky pracující se sociálními uprchlíky*“ (Miller, T. 2013).

První komunita později získala název Camphill Community a nedlouho po jejím vzniku se camphillské hnutí začalo rozšiřovat ze Skotska do Anglie, jižní Afriky, Německa, USA a Holandska. V roce 1954 také vznikla zatím největší camphillská vesnička Botton v anglickém hrabství Yorkshire. Ve Velké Británii ještě nebyl zaveden zákon o vzdělatelnosti všech dětí, takže školy v camphillech byly jedinou možností na vzdělávání těžce postižených dětí. A právě rodiče těchto dětí a jejich přátelé měli zásluhu na rozšíření camphillského hnutí za hranice Spojeného Království (Valenta, M. 1993).

Krátce před začátkem **třetí dekády** od založení camphillského hnutí dr. Karel König onemocněl a vzdal se role koordinátora hnutí, avšak nadále pracoval jako poradce. V roce 1962 bylo otevřeno centrum antroposofických a uměleckých akcí - Camphill Hall. Změnila se i struktura ve škole. Přestali se rozdělovat žáci do tříd podle stupně a druhu postižení, ale začaly vznikat smíšené třídy. Karel König se odstěhoval do Německa a pomohl otevřít první německou camphillskou vesničku. Camphillské hnutí se rozdělilo do šesti regionálních center a každé se osamostatnilo. Došlo k velkému rozšíření camphillských komunit ve Skandinávii. Ve **čtvrté dekádě** se otevřela camphillská škola v africké Botswaně, první camphillská vesnička v Rakousku, vyšel druhý časopis Camphill Correspondence, vznikly samostatné školy eurytmie. Camphillské hnutí se rozšířilo v roce 1979 i do Francie a v témže roce bylo přijato do Konference pro léčebnou pedagogiku a sociální terapii v Dornachu. V osmdesátých letech se začala péče v camphillech zaměřovat i na staré lidi (Camphill [online]).

První mezinárodní kongres camphillské rady se konal v roce 1987 v Ringwoodu a sešli se na něm zástupci dvaasedmdesáti camphillských komunit. V té době už bylo camphillské hnutí rozšířeno ze Skotska do Anglie a dalších zemí Evropy, Severní Ameriky, jižní Afriky a vytvářel se speciální region pro oblast postkomunistických zemí (Valenta, M. 2009).

Vznik camphillské komunity v ČR

Již Karel König chtěl přinést camphillské hnutí do Čech, jelikož jeho velkým vzorem byl Jan Amos Komenský, ale za jeho života byl u nás u moci komunistický systém a nebylo možné vytvořit místo, kde by mohli žít lidé s mentálním postižením

mezi jinými občany. To se podařilo až Petru Nejtkovi, který se do České republiky vrátil společně se svou ženou Turid po dlouhé době z Norska, kam odešel v roce 1969 a kde se seznámil s myšlenkou camphillského hnutí v komunitě Vidaråsen (Camphill [online]).

Camphillská komunita v ČR vznikla ve vesnici, jejíž jméno má výstižný význam - měsidlo. Je to ves **České Kopisty**, která leží hned vedle terezínské pevnosti, kde se nachází bývalý koncentrační tábor. Petr Nejtek získal finanční prostředky k tomu, aby mohl v Českých Kopistech odkoupit statek, který dříve vlastnila jeho rodina a ve kterém sám vyrůstal, a založit zde camphillskou komunitu (Regenerace [online]).

Před koupením statku proběhla porada s pracovníky z camphillské komunity v Norsku a Polsku a dohodlo se, že by bylo možné na zmíněném statku v Českých Kopistech vybudovat camphillskou komunitu. **Občanské sdružení Camphill České Kopisty** bylo založeno v roce 1999, ale komunita se začala rozbíhat až po roce 2003, jelikož přebudovat statek na místo k bydlení a žití nebylo jednoduché. V roce 2002 nečekaná povodeň způsobila zvrát. Bylo to „štěstí v neštěstí“, jelikož tato událost zajistila peníze z pojištění a publicitu, která dopomohla k dotvoření camphillu. Postupně se camphill rozrůstá o desetihektarové pole a dílny. Do ustáleného chodu se camphill dostává až v roce 2006, kdy již funguje chráněné bydlení a služba několika pracovníků. Zásadní změnou života komunity byl příchod první rodiny v roce 2003, která zde začala žít (Camphill [online]).

3 CAMPHILLSKÁ KOMUNITA V ČESKÉ REPUBLICE

3.1 Cíle a použité metody výzkumného šetření

Hlavním cílem této práce je nastínit fungování camphillské komunity v Českých Kopistech, která je jedinou camphillskou komunitou v České republice. Hlavní cíl vychází z **dílčích výzkumných cílů**, které jsou:

- Zjistit základní informace o fungování komunity.
- Popsat úkoly jednotlivých obyvatel komunity a nastínit vztahy mezi nimi.
- Zjistit jaký vliv mají myšlenky antroposofie na činnost komunity.
- Poukázat na aktivity komunity vůči veřejnosti a obyvatelům Českých Kopist.
- Vyhledat další možnosti rozšiřování camphillského hnutí v České republice.
- Nastínit způsob získávání prostředků na chod komunity.

Výzkumné otázky vycházejí z výzkumných cílů.

- Čím je život komunity zakotven? Jak vypadá camphillská komunita v Českých Kopistech?
- Kdo v komunitě žije a pracuje? Jaké mají jednotliví členové mezi sebou vztahy? Jak se vybírají pracovníci a uživatelé do komunity?
- Jak se projevuje antroposofie v životě komunity? V jakých činnostech se objevuje?
- Jaké jsou aktivity komunity vůči veřejnosti a obci, kde se nachází? Může být komunita pro obec přínosem? Snaží se komunita nějak zapojovat do života obce? Je přijímána českou společností?
- Jsou snahy o rozšíření camphillského hnutí v České republice a jaké? Co tomuto šíření brání?
- Kde získává komunita prostředky na chod? Jak s těmito prostředky hospodaří?

Při položení výzkumných otázek jsem si také položila **výzkumné teze**. Dříve, než jsem začala provádět výzkum, jsem se domnívala, že:

- tím hlavním, co vytváří komunitu, jsou tři pilíře camphillského hnutí (biblický večer, konference o dítěti, sociální zákon),
- v camphillské komunitě žijí společně lidé s mentálním postižením i bez mentálního postižení jako rodina,

- antroposofie „prosakuje“ do všech činností komunity a ovlivňuje je,
- do komunity může být přijat každý člověk s mentálním postižením i bez mentálního postižení, který sympatizuje s myšlenkami camphillského hnutí,
- myšlenky camphillského hnutí jsou obohacím české společnosti, komunita pozitivně ovlivňuje své okolí,
- v České republice je mnoho míst, kde se můžeme setkat alespoň s prvky camphillského hnutí a je zájem o šíření této myšlenky.

Výzkumné šetření bylo provedeno metodou kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je založený na získávání dat pomocí nejrůznějších rozhovorů, kvalitativního pozorování, hloubkové studie jednotlivých případů a induktivní formy vědeckých metod (Hendl, J. 2008). Pro získání informací byly použity následující techniky - pozorování a strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Pozorování probíhalo při mých dvou návštěvách camphillské komunity, kde jsem strávila pokaždé čtyři dny. Rozhovory jsem vedla se zakladatelem camphillu v České republice Petrem Nejtkem a s nynějším pracovníkem v camphillské komunitě v Českých Kopistech Ivem Brzákem. Otázky jsem vybírala podle dílčích cílů práce, které jsem si zadala. Rozhovory byly nahrávány na diktafon. Po získání audio nahrávky jsem si rozhovory poslechla a přepsala do písemné podoby. Sepsané rozhovory jsou přiloženy k práci.

3.2 Místo a charakteristika výzkumného šetření

Camphillská komunita v České republice se nachází v malé vesničce České Kopisty ležící blízko města Litoměřice u břehu Labe. Jedná se o zemědělskou oblast, kde camphill rozvinul ekologický způsob pěstování plodin. Uprostřed vesnice je malý statek, ve kterém se v roce 1999 začala vznikat camphillská komunita. Nyní ho tvoří tři funkční budovy určené především k bydlení. V jedné žije zakladatel Petr Nejtek, ve druhé ostatní obyvatelé komunity a ve třetí se nacházejí dílny. V současné době se v podkroví třetí budovy dokončuje další bydlení. Ke statku patří také hospodářské budovy, desetihektarové pole a zahrada.

Během návštěvy komunity jsem měla možnost se zapojit jak do běžného dne, tak do příprav a slavení vánočního jarmarku. Prováděla jsem **strukturované pozorování**, při kterém jsem se soustředila na rytmus dne, rituály, přístup jednotlivých členů

komunity k životu, k sobě samým, k ostatním a ke svému okolí. Prohlédla jsem si všechny obytné i pracovní prostory, které náleží ke camphillské komunitě.

Pro **strukturované rozhovory** jsem si záměrně vybrala zakladatele této komunity Petra Nejtku. Jeho jsem se ptala hlavně na otázky týkající se spolupracovníků v komunitě, dodržování tří principů a žití antroposofie v této komunitě. Pro druhý rozhovor jsem si vybrala pracovníka Iva Brzáka, který v camphillské komunitě žije krátkou dobu a stará se zejména o personalistiku a získávání financí. Bydlí v komunitě se svou ženou a dvěma malými dětmi a společně s další rodinou tvoří základ komunity. Od něho jsem se dozvěděla mnoho informací k otázce týkající se financování komunity, ale také o tom, jaké jsou nyní vztahy v komunitě. Z jeho odpovědí jsem získala představu o současném životě komunity.

3.3 Analýza výsledků výzkumného šetření

V této části budu analyzovat výsledky výzkumného šetření. Text je rozdělen na kapitoly podle dílčích cílů.

Základní informace

První dílčí cíl obsahuje základní informace o camphillské komunitě v Českých Kopistech. Patří sem právní uchopení komunity, dodržování tří pilířů camphillského hnutí, prostředí komunity a činnosti vykonávané v komunitě.

Z právního hlediska je komunita ukotvena jako občanské sdružení, které je postaveno na stanovách. Camphill nabízí sociální služby Chráněné bydlení a Centrum denních služeb, a to lidem s mentálním postižením od osmnácti do třiašedesáti let, kteří mají příspěvek na péči. Mohou zde žít lidé z celé České republiky. V domě je kapacita sedm uživatelů pro chráněné bydlení, kteří jsou zároveň uživateli centra denních služeb; další čtyři uživatelé centra denních služeb dojíždí.

Camphillská komunita v Českých Kopistech patří do regionu Středoevropský Camphill. Zástupci z komunit tohoto regionu se scházejí dvakrát do roka. Patří sem komunity z Německa, Rakouska, Polska, Maďarska, Švýcarska, Holandska a nyní už i z Čech. Z rozhovoru s Ivem Brzákem vyznělo, že Středoevropský Camphill dlouho nechtěl přijmout komunitu v Českých Kopistech mezi sebe, protože si říkali, že v Českých Kopistech „to občanské sdružení byla pořád jen iniciativa, neměli žádné

zázemí, proč se tak jmenovali, nikdo tu nežil a chtěli něco budovat a už si říkali ‚camphill‘.“ Avšak v roce 2011 se setkání Středoevropského Camphillu poprvé uskutečnilo v Českých Kopistech, resp. v Terezíně.

Podle literatury by camphillská komunita měla být založena na třech pilířích, které zavedl Karel König. Petr Nejtek hodnotí dodržování tří pilířů v Českých Kopistech takto: *„V Českých Kopistech to není úplně do důsledků. My třeba nemáme zatím college meeting, tu konferenci o uživateli. Ono to má trochu jinou formu pro dospělé než pro děti. O dětech se mluví bez toho, aby tam byly, zatímco dospělý uživatel by měl u toho být aspoň částečně. Sociální zákon taky nedodržujeme, protože tady jsou mzdy, ale zase na druhé straně tady se opravdu nepracuje pro mzdu. Pak je biblický večer a ten máme.“* Při mé návštěvě jsem se biblického večera zúčastnila. V obývací místnosti se seje celá komunita u zapálené svíčky. Večer probíhá podle zažitého rituálu a na konci se čte úryvek z bible, který je stejný pro daný večer pro všechny camphillské komunity na celém světě.

Prostředí, ve kterém se komunita nachází, působí příjemně. Obytné budovy jsou zatím dvě. V jedné žije Petr Nejtek, jak už jsem uvedla výše, a druhá je pro ostatní obyvatele. Pokoje uživatelů jsou jednolůžkové a dvoulůžkové. Každý má dřevěný nábytek a malby na stěnách. Koupelna a záchod je zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy. Osobní pokoje jsou v prvním patře a společné místnosti jsou v přízemí. Obývací místnost využívají obyvatelé komunity na trávení společných chvil, jako je například ranní kruh, sezení s logopedkou, večerní čtení knih, hraní her, zpívání a povídání. Kuchyň, kde se střídají v přípravě jídla a scházejí se na snídani, oběd a večeři u velkého dřevěného stolu, je také v přízemí. Rodiny žijící v komunitě mají oddělené prostory. K nim patří vlastní kuchyň, koupelna, záchod, pokoj pro každou rodinu a pro dobrovolníka. Ve stejné budově je ještě sál, kde se pořádají jarmarky a další slavnosti komunity. K neobytným budovám patří jak hospodářské prostory, tak jedna budova, kam uživatelé chodí do dílen a kde se nyní staví nové ubytovací kapacity.

Přes týden pracují uživatelé v tvůrčích dílnách, na poli, na zahradě nebo pomáhají v domácnosti s vařením a s úklidem, tyto činnosti si mohou sami volit, ale je daný také nějaký rozpis, kdy které dílny jsou a kdy je potřeba jít pracovat na pole nebo na zahradu. Víkend se pak liší od pracovního týdne tím, že v sobotu dopoledne se uklízí v domě, odpoledne je čas na výlety a odpočinek a potom je již zmíněný biblický večer.

Velmi důležitým znakem života komunity je rytmus dne, týdne a roku. Tento rytmus vychází z antroposofické nauky, a proto se mu více věnuji v kapitole o

antroposofii v komunitě. Rytmus dne je daný provozním řádem zavedeným v této komunitě. Provozní řád naleznete v příloze. Rytmus týdne jsem popsala výše a rytmus roku je daný slavením svátků a proměnami přírody během roku.

Obyvatelé a pracovníci komunity

Druhý dílčí výzkumný cíl se týká **oblasti personální**. V camphillské komunitě v Českých Kopistech momentálně pracuje čtrnáct lidí. Pracovat zde může každý, kdo má chuť a přichází s dobrým úmyslem, a to jako dobrovolník, brigádník nebo zaměstnanec. Noví pracovníci se hledají pomocí inzerátů nebo na doporučení známých. Další možností je, že se nabídne trvalá práce brigádníkům, kteří přišli na sezónní práci.

V čele občanského sdružení Camphill České Kopisty stojí rada. Její obsazení mi řekl Petr Nejtek: *„Já jsem předsedou + čtyři členové. Tahle rada funguje spíš zvnějšku. Jeden z členů je Ivo Brzák, dále Tomáš Boněk - farář Obce křesťanů v Praze, Peter Veselý a Radomil Hradil. Teď máme pravidelné schůzky, které se zabývají vývojem organizace. Chceme dospět k nějaké pevnější struktuře a stanovení priorit týkajících se dalšího rozvoje.“*

Komunitou prošlo za dobu její existence mnoho pracovníků. Zpočátku spolupracovníci v komunitě nežili, ale dojížděli vždy na určité období. Nyní tvoří základ komunity dvě rodiny (s pěti dětmi) a dva pracovníci, kteří tu bydlí - ostatní pracovníci přichází „zvenčí“. Jeden z otců zmíněných rodin je v komunitě vedoucím v zemědělství a tzv. otcem domu. Jeho žena je na mateřské dovolené, ale také pomáhá v zemědělství a s přípravami slavností. Druhý otec je pracovník, se kterým jsem dělala rozhovor a který se kromě administrativy zabývá fundraisingem, projektovým managementem organizace, personální prací. Jeho žena je na mateřské dovolené, ale ještě k tomu vede textilní dílnu. S rodinami bydlí ještě dlouhodobá dobrovolnice, která pomáhá v zemědělství a v práci s uživateli. V zemědělství pracují ještě dva pracovníci. Jeden z nich (bydlící v camphillu) se stará o bedýnkový systém, tedy o vytváření BIObedýnek, a peče chleba, druhý dělá údržbáře. V sociální oblasti působí jeden hlavní sociální pracovník a dvě pracovnice v sociálních službách. Jedna je vedoucí keramické dílny a druhá se stará o domácnost a pomáhá v zemědělství. K pracovníkům komunity samozřejmě patří i její zakladatel Petr Nejtek a jeho žena Turid, kteří bydlí v domě po Petrových rodičích, kam za nimi mohou všichni přijít. Například jeden večer, při mé návštěvě, jsme se s uživateli sešli v jejich domě a Petr Nejtek nám předčítal z knihy.

Jelikož Nejtkovi mají svou rodinu v Norsku, většinu času tráví tam, ale stále se do Českých Kopist vrací a pomáhají s vytvářením komunity. Velkou roli hraje také pomoc dobrovolníků, kteří přijíždějí z různých míst České republiky, ale také ze zahraničí, zvláště na sezónní práce v zemědělství.

Co se týče uživatelů, mohou zde žít lidé s mentálním postižením od 18 do 63 let. Momentálně je kapacita chráněného bydlení naplněna, tedy v komunitě žije sedm uživatelů. Někteří z nich odjíždějí na víkend ke své rodině, ale jsou zde i tací, pro které je komunita jediný domov. Nikdo není v komunitě nedobrovolně a při svých návštěvách jsem si všimla, že každý se zde může věnovat tomu, co ho baví. Dohromady pak všichni vytváří společenství, ve kterém jsem se já osobně cítila velmi dobře. Požadavky výběru uživatelů jsou dané státem a možnostmi personálního i technického vybavení komunity. Mohou zde žít lidé, kteří potřebují pomoc, ale ne lidé, kteří potřebují trvalý dohled. Ivo Brzák říká: *„Nejsme zdravotní zařízení, takže tu jsou nějaké hranice, ale pokud se někdo dostane do toho rámce, tak potom už ty lidi vnímáme jinak a snažíme se spíš vybírat, jestli tady budou šťastní, jestli by tady mohli být šťastní.“* Důvodem, proč se Petr Nejtek rozhodl vybudovat komunitu pro dospělé s mentálním postižením, a ne pro děti, byly jak výše uvedené personální a technické možnosti komunity, tak jak sám říká: *"Zdalo se mi, že o děti je tu více postaráno, že jsou zachyceny v dětských domovech a že práce s dětmi vyžaduje více kvalifikovaný personál a je to náročnější i na zázemí."* Každý zájemce splňující podmínky pro přijetí do komunity přijede nejdříve na zkušební pobyty. První je týdenní a druhý trvá měsíc až dva. Při nich se obyvatelé komunity snaží dotyčného pozorovat a průběžnými rozhovory zjistit, zda jeho přijetí bude dobré jak pro něho, tak pro celou komunitu.

Vztahy mezi jednotlivými členy jsou velmi důležité a ovlivňují všechny oblasti života komunity. Každý obyvatel se věnuje jiné pracovní oblasti a je velmi málo času na to, aby se celá komunita sešla a trávila spolu volné chvíle. Sami pracovníci si tento nedostatek uvědomují a hledají možná řešení. Velkou změnou pro život v komunitě byl příchod první rodiny, která v komunitě začala žít. Pro uživatele je to mnohem příjemnější, když se cítí být součástí rodiny. Momentálně však v prostorách, které byly budovány pro život jedné rodiny, žijí dvě a ještě jedna pracovnice a s tím přicházejí i jisté problémy. Ivo Brzák, jeden z otců, k tomu říká: *„Takové soužití znamená, že jsou mezi námi silné sociální interakce, s nimiž se každodenně potýkáme. Člověk vlastně v sobě musí každý den tvořit nové sociální kompetence. Někdy to vře, ale zároveň si myslím, že jsme si vytvořili citlivost pro některé věci, které by člověk za jiných okolností*

nedělal nebo by neřešil, kdyby nežil v takové tlupě. Ale stále bychom měli zlepšovat naši mezilidskou komunikaci.“ A to se netýká pouze pracovníků žijících v komunitě, ale také externích spolupracovníků.

Antroposofie v komunitě

Další dílčí výzkumný cíl se zaměřuje na antroposofii v komunitě. Většina pracovníků v camphillské komunitě v Českých Kopistech žije antroposofií a snaží se, aby místo, kde žijí, působilo léčivě. Petr Nejtek říká: *„U většiny spolupracovníků je dost intenzivní vztah k antroposofii. Dá se říct, že přes celou čáru tu je velice silný vztah k antroposofii a inspirace antroposofií, ať už se nám to daří lépe nebo hůře, snaha tu je.“* Ve venkovní práci se jedná o tzv. biodynamické zemědělství, v dílnách se snaží o využívání přírodních materiálů a technik a léčebně pedagogických postupů, v každodenním životě se objevuje mnoho antroposofických rituálů a také architektura je ovlivněna antroposofií.

Základním projevem antroposofie v camphillské komunitě by měl být přístup k lidem s mentálním postižením, pro které jsou tyto komunity tvořeny. Zakladatel komunity v Českých Kopistech k tomu říká: *„Já si myslím, že se snažíme zacházet s našimi uživateli jako s rovnocennými. Neměl by tu být duch institucí. Snažíme se o hlubší porozumění jejich bytostem.“* V této komunitě je vidět, že se nevnímá lidská bytost podle toho, jestli má nebo nemá mentální postižení, ale hledá se v každém jeho specifická schopnost a pomáhá se mu, aby ji mohl i přes své omezení rozvinout. Petr Nejtek říká: *„Třeba Kristýna (vedoucí keramické dílny – pozn. autora) má svůj program založený na léčebné pedagogice, a že to má zažít. Tam je to antroposofie až do konečků prstů.“* Jiní pracovníci zatím nemají mnoho zkušeností s léčebnou pedagogikou a sám Ivo mi při rozhovoru sdělil, že v téhle oblasti mají stále rezervy. Častým rysem v přístupu k lidem s mentálním postižením bývá zacházení s nimi jako s dětmi. V této komunitě většina pracovníků přistupuje k lidem s mentálním postižením jako k sobě rovným a podle toho s nimi také jedná.

V Českých Kopistech se antroposofie objevuje také v biodynamickém zemědělství. Jak uvedl v rozhovoru Petr Nejtek: *„To se nedá nijak ošvindlovat, to se taky musí zažít. Tam se snaží Jaroslav velice ten impuls vnášet a vzdělávat se.“* V camphillské komunitě v Českých Kopistech se oblast biodynamického zemědělství úspěšně rozvíjí. Organizace je členem svazu ekologických zemědělců PRO-BIO.

Vypěstované plodiny prodávají velkoobchodatelům, především v Praze a v Německu, dále je prodávají do prodejen zdravé výživy a rozváží BIObedýnky, což jsou předem připravené různé druhy jejich zeleniny v bedýnkách, do Litoměřic, Teplic, Ústí nad Labem a Prahy. Při mých návštěvách jsem se nedostala k práci v zemědělství, ale viděla jsem, jak se zapojují všichni do zpracovávání vypěstovaných plodin, například při moštování jablek a vaření jídel z jejich zeleniny. V biodynamickém zemědělství nejde však jen o vypěstování zdravých plodin, ale také o porozumění přírodě a žití s ní v rovnováze. Například zde v zemědělství využívají speciální biodynamický měsíční kalendář, který sestavila Maria Thun a který je založen na určení správného sestavení činností v zemědělství podle fází Měsíce.

Petr Nejtek dále říká: *„Zatím se nám ještě nepodařilo antroposofii nějak vědomě propracovat do všech detailů denního života, ale úspěšní jsme třeba v tom, že máme ranní kruh.“* Den začíná společnou četbou básně, sdílením nálad a rozcvičkou. *„Dřív tu třeba byla klasická rozcvička, ale když sem přišla Katarina (dlouhodobá dobrovolnice – pozn. autora), vnesla do toho žitou antroposofii - eurytmii a dokáže to nějakým způsobem předat“* doplnil pracovník komunity. Po celý den se dodržuje denní rytmus, který je doprovázen rituály. K těm patří vedle ranního kruhu také společné promluvy nebo písně před i po jídle, používání svíček, což přispívá k vytváření duchovní atmosféry. Při rozhovoru se sociálním pracovníkem zazněla slova: *„Člověk s mentálním postižením má v sobě nesoulad a struktura dne a týdne mu dává z vnějšku nějaký řád, což mu dodává jistotu. A co se týče rytmu roku - z přírody jsme vzešli a když se k té přírodě, k běhu času, budeme vracet, tak by to mělo působit ozdravně.“* Právě tento pracovník se při práci velmi snaží zdůrazňovat spojení vnitřního života člověka s děním v přírodě.

Spolupráce s českou společností a s obyvateli Českých Kopist

Další dílčí výzkumný cíl se soustředí na spolupráci camphillské komunity s českou společností a obyvateli Českých Kopist. Informace k této problematice jsem získala pouze z rozhovorů. Petr Nejtek k tomuto řekl: *„Oficiální spolupráce s úřady je zatím víceméně bezproblémová. Prošli jsme zásadní kontrolou, co se týče dodržování předpisů podle sociálního zákona, to bylo v roce 2010, která pro nás byla velmi důležitá. Máme i spoustu příznivců a nikoho, kdo by nás otevřeně sabotoval nebo pranýřoval nebo měl proti nám nějaké výhrady. Teď máme široký kontakt s českou*

společností přes naše zemědělské výrobky. V menší míře pak výrobky z našich dílen, ale ty se prodávají spíše na jarmarcích.“ V České republice není myšlenka camphillského hnutí příliš známá, jelikož je zde jen jedna komunita a její pracovníci zatím nevypracovali speciální strategii na propagaci myšlenek komunity v české společnosti, a proto se zatím nedostala do povědomí většiny obyvatel naší republiky. Bylo odvysíláno několik pořadů o životě komunity v Českých Kopistech, ale nejvíce znají toto místo dobrovolníci, kteří přijíždějí pomáhat, a rodiny dětí z waldorfských škol, které sem jezdí na praxi.

Co se týče obyvatel Českých Kopist, tak při obou rozhovorech zaznělo, že zpočátku měli obavy ze sousedství s lidmi s mentálním postižením, ale jak říká nynější pracovník camphillské komunity: *„Nyní jsou s námi v Kopistech spokojeni, protože kromě fotbalových utkání jsme tady vedle školy jediná instituce, která vytváří kulturní program, už v celku zažitý a žádaný. Snažíme se rytmus roku naplňovat slavnostmi, které k tomu danému času patří, a zároveň je sdílet s okolím. My bychom si tu slavnost mohli samozřejmě udělat jen pro sebe, ale to místo má nějaké kořeny v této vesnici, takže ono je to prostě krásné, když třeba Martinská slavnost probíhá s celou vesnicí. Myslím si, že camphill tuto vesnici oživil a že jí dává jiný charakter. V něčem jsme soukromí a v něčem jsme veřejní.“* K aktivitám, které vesnici oživily, patří také sporadické společné akce (fotbal, koupání), které uspořádali mladší obyvatelé Kopist se zahraničními dobrovolníky, kteří jezdí většinou o prázdninách do komunity pomáhat.

Rozšíření camphillského hnutí v České republice

Další výzkumný cíl se zaměřuje na možnosti rozšíření camphillského hnutí v České republice. Po roce 1989 se mohlo začít s humanizací v oboru sociální péče i u nás. Vzniklo několik iniciativ k vytvoření camphillské komunity. Ve stejné době, kdy se budovala komunita v Českých Kopistech, byla snaha založit i další camphillskou komunitu na Pardubicku. Od té doby o ní ale už nejsou žádné zprávy, takže se to buď nepodařilo, nebo vzniklo místo, které je inspirováno myšlenkou camphillské komunity, ale nechce si tak říkat nebo směřuje trochu jinam. Takových je v České republice více. Prvky camphillského hnutí nacházíme například ve Spolku pro léčebnou pedagogiku a sociální terapii v ČR, a to v zařízeních Dobromysl, Eliáš, Gawain, Lemniskáta, Ateliér Tilia, IGNIS, Centrum TABOR v Nové Vsi n. Popelkou, Ledovec. Toto jsou místa, o kterých vědí obyvatelé komunity v Českých Kopistech, ale je možné, že jsou ještě i jiná.

Camphillská komunita je v České republice ovšem pouze jedna. Na otázku, co vlastně dělá camphill camphillem, mi odpověděl pracovník komunity: *„To byla ústřední otázka, kterou jsme si kladli na Camphill Foru ve Švýcarsku. Táhne se desítky let. Není to nic uzavřeného, takže bychom si tu vedle pravidel chování pověsili desatero camphillu, a když tohle naplníme, tak jsme camphill. To je živý organizmus. Jednak každý camphill je samostatná duchovní bytost a prostě se nějak utváří. Camphill vlastně dělají ti lidé. Každý je svébytný. Je to živé. Pokud to není živé, tak by to nemělo smysl. To bys z toho měla ústav - jako instituci. Proto je geniální princip, že vlastně tam fungují živé rodiny.“* V České republice nejprve vzniklo občanské sdružení, které tvořili lidé zajímající se o antroposofii i o myšlenku camphillského hnutí. Na jeho základě se podařilo vybudovat komunitu v Českých Kopistech.

Problémem šíření komunit v České republice je podle slov Iva Brzáka nedostatečné podhoubí camphillského hnutí v České republice. Tato komunita mohla vzniknout díky občanskému sdružení, které v Českých Kopistech fungovalo při jejím zakládání, ale nyní je málo lidí na to, aby mohla vzniknout další. Petr Nejtek k tomu v rozhovoru uvádí: *„Třeba v zahraničí se často stávalo, že se jedna nebo dvě rodiny trhly od nějakého camphillu, odstěhovaly se jinam a tam založili vlastní camphill. Tady kdyby se někdo odsud odstěhoval, tak tu nikdo nezbude. My musíme shánět finance a apelovat a "vydírat", abychom měli dost peněz, a mohli přijímat další pracovníky.“*

Finanční zabezpečení komunity

Poslední výzkumný cíl se zaměřuje na finanční oblast. Jak už bylo řečeno v předchozí kapitole, otázka financí je jedním ze základních problémů, protože komunita nemá dostatek peněz. Dotace od ministerstva práce a sociálních věcí na sociální služby pokryje jen třetinu nákladů. Dalším zdrojem jsou pak platby od uživatelů, dary, nadace a sbírky. Mimořádné investice jsou možné pouze díky těmto nejistým příjmům. *„Pravda je, že naše komunita je napojena na mezinárodní hnutí, takže má kontakty, které může oslovit v případě, kdy ty potřeby jsou velké. Na druhou stranu i ty se prostě vyčerpávají v průběhu času, takže je náročné žádat na stejném místě několikrát za sebou. Bez zahraničních nadací bychom nemohli budovat žádné další chráněné bydlení a i tak je to těžké. Ale ty rezervy slouží k tomu, abychom přežívali měsíc od měsíce, to znamená, aby bylo na platy, na energie, na jídlo, atd. No a to je každoroční boj“* doplňuje pracovník komunity zabývající se financemi. Dříve se otázkou shánění financí

v komunitě zabýval pouze Petr Nejtek, ale nyní je zajišťováním financí pověřen konkrétní člověk. Při finančním zabezpečení komunity hrají roli také půjčky, ale zatím stačily pouze od přátel a vždy se podařilo je vrátit. V oblasti zemědělství je camphillská komunita natolik úspěšná, že náklady s ním spojené plně pokrývají zisky z prodeju plodin.

3.4 Závěr z výzkumného šetření

Cílem výzkumné části mé bakalářské práce bylo nastínit fungování camphillské komunity v České republice. V této části práce se zaměřím na porovnání výsledků výzkumného šetření a tezí, které jsem si kladla. Ne vše, co jsem si přečetla o camphillských komunitách v literatuře, se shodovalo s tím, co jsem viděla v Českých Kopistech.

Toto mé tvrzení se týká například tří pilířů camphillského hnutí. Zatím v Českých Kopistech dodržují pouze biblický večer. Sociální fond se dle Petra Nejtky vyskytuje v komunitách jen zřídka a jen v některých zemích, ale v Českých Kopistech dostává každý pracovník výplatu. Konference o uživateli bude v Českých Kopistech někdy v budoucnu možná zavedena, ale zatím se na tom nepracuje. Tímto se tedy vyvrátila má teze, že camphillská komunita je založena hlavně na třech pilířích.

Další tezí bylo, že v camphillské komunitě žijí lidé s mentálním postižením i bez mentálního postižení jako rodina. Pro komunitu v Českých Kopistech je velkým obohacením, že zde momentálně žijí dvě rodiny, které mají malé děti. U dětí je přirozenější rovnocenný přístup k lidem s mentálním postižením než u dospělých, ale v komunitě v Českých Kopistech jsem se setkala s tímto přístupem i u dospělých. Ocenila jsem, že se Petr Nejtek rozhodl zaměřit tuto komunitu na péči o dospělé lidi s mentálním postižením, protože možnosti na uspořádání prostor a její vybavení této péči lépe odpovídají a mimo to není v naší společnosti o tuto cílovou skupinu natolik dobře postaráno jako o děti. Překážkou k plnému pocitu rodinné atmosféry je, že se málokdy stane, aby se sešla celá komunita například u jídla, nebo alespoň večer ve společné místnosti a společně se sdíleli. Zdá se, že i rodiny tráví většinu soukromého času ve svých prostorách a nesetkávají se tolik s uživateli ve společných místnostech. Nemohu říct, že by se to nedělo nikdy, ale v době, kdy jsem byla v komunitě na návštěvě, nebyla chvíle, kdy by byli všichni spolu, kromě vánočního jarmarku.

Dále jsem se při výzkumném šetření zaměřovala na antroposofii v životě komunity. Antroposofie se v Českých Kopistech objevuje jak při výše zmíněném přístupu k lidem s mentálním postižením, tak při každodenním rytmu, kdy se člověk pravidelně setkává na ranním kruhu, čte básně, cvičí eurytmii, dělá rituály před jídlem a po jídle, zapaluje svíčky. Hlavní oblastí, ve které se zde s antroposofií setkáte, je biodynamické zemědělství. Pro všechny členy komunity je práce v zemědělství důležitá i proto, že jim umožňuje vnímat rytmus roku a vypěstované plodiny tvoří základ jejich zdravého jídelníčku. Zatím se obyvatelům komunity nedaří antroposofii zavést do všech jejich činností, ale v poslední době je na ni zaměřena větší pozornost díky příchodu pracovníků, kteří antroposofií žijí a mohou ji předávat.

Camphillská komunita není v České republice příliš známá. Zatím se u nás propagování myšlenek a činnosti camphillského hnutí nikdo speciálně nevěnoval. Od chvíle, kdy jsem se začala tímto tématem zabývat, jsem se jen minimálně setkala s lidmi, kteří o této komunitě vědí. Známa je spíše mezi lidmi, kteří se zajímají o dobrovolnictví v této oblasti nebo mezi rodinami dětí, které navštěvují waldorfské školy. V poslední době přichází více ve známost hlavně díky rozšíření prodeje zemědělských plodin. Ve vesnici, kde komunita žije, vytváří kulturní program a tím tuto vesnici oživuje.

V České republice je zatím pouze tato jedna camphillská komunita. Snahy o vznik dalších takových komunit již proběhly, ale zatím neúspěšně. Existují pouze místa, která jsou inspirována myšlenkou camphillského hnutí a obsahují některé z jeho prvků, ale nenazývají se camphillskou komunitou a nepřidávají se k mezinárodnímu hnutí.

Také jsem se zajímala o financování chodu komunity a dozvěděla jsem se, že se opravdu setkává s mnoha problémy. V současné době nemá komunita finanční rezervy a veškeré pravidelné příjmy nepokryjí ani celý základní provoz. Velkým přínosem pro komunitu je, že se poslední dva roky o finance stará jeden konkrétní pracovník, který se snaží získat peníze na rozvoj a spolu s ostatními dobře hospodařit s penězi potřebnými pro chod komunity.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem chtěla nastínit fungování camphillské komunity v České republice. Přístup k osobám s jakýmkoli postižením nebyl u nás ještě v nedávné době moc příznivý a každý směr, který se snaží ukázat nový přístup, je důležitý. Myšlenka camphillského hnutí není v České republice ještě moc rozšířená, a proto doufám, že má práce napomůže šíření informací o komunitě a náhledu do jejího života.

V teoretické části jsem se nejprve zaměřila na pojmy týkající se oboru, který se zabývá problematikou osob s mentálním postižením, etiologií, klasifikací mentální retardace a osobností lidí s tímto postižením. Při zpracování druhé kapitoly jsem se snažila zjistit co nejvíce dostupných informací o camphillských komunitách a sepsala jsem je do tří podkapitol týkajících se historie camphillského hnutí, jeho zakladatele, vzniku camphillského hnutí v České republice, charakteristiky camphillské komunity a antroposofie v camphillských komunitách.

Ve výzkumné části jsem se již věnovala hlavnímu cíli této práce a tím bylo nastínit fungování camphillské komunity v Českých Kopistech. Zaměřila jsem se na život komunity, prožívání antroposofie v každodenních činnostech, personální oblast, finanční oblast, spolupráci camphillské komunity s českou společností a obyvateli Českých Kopist a možnostmi rozšíření camphillského hnutí v České republice.

Odpovědi na výzkumné otázky jsem získávala na základě pozorování při návštěvách komunity a z rozhovorů se zakladatelem a pracovníkem komunity v Českých Kopistech. Fungování jakékoli komunity závisí na prostředí, ve kterém vzniká, a na lidech, kteří ji vytvářejí. V camphillské komunitě v Českých Kopistech žijí dvě rodiny s malými dětmi a to dává lidem s mentálním postižením, kteří v ní žijí, pocit rodinného života. Zatím v komunitě nedodržují všechny pilíře, na kterých by měla být založena camphillská komunita. A i když má komunita stále problémy s finančním zabezpečením, tak je vhodně uzpůsobena pro rozvoj a život dospělých lidí s mentálním postižením a je tu vidět snaha o vytvoření místa, které umožňuje každému člověku žít smysluplným životem.

SHRNUTÍ

Bakalářská práce "Fungování camphillské komunity v České republice" byla zaměřena na fungování camphillské komunity v Českých Kopistech.

Teoretická část se zabývala terminologií oboru psychopedie, etiologií a klasifikací mentální retardace a osobností jedince s mentálním postižením. Dále se zaměřila na camphillské komunity, jejich charakteristiku, historii camphillského hnutí v zahraničí a vznik v České republice. Pozornost se v této části kladla také na vysvětlení pojmu *antroposofie* a její role v komunitě.

Výzkumná část byla zaměřena na konkrétní camphillskou komunitu v České republice, která je doposud jedinou fungující komunitou tohoto typu u nás.

Cílem teoretické části bylo obecně charakterizovat camphillskou komunitu a ve výzkumné části potom konkrétně nastínit fungování camphillské komunity v Českých Kopistech. Zaměřuje se hlavně na způsob života komunity, vliv antroposofie, přijímání camphillské komunity českou společností, její možné rozšíření v České republice, personální a finanční oblast.

Výsledkem této práce bylo nastínit fungování camphillské komunity v Českých Kopistech.

SUMMARY

Thesis "Operation of Camphill community in the Czech Republic" was focused on the functioning of camphill community in České Kopisty.

The theoretical part dealt with psychopaedia branch terminology, etiology and classification of mental retardation and personality of an individual with mental disabilities. Further focused on camphill communities, their characteristics, history of camphill movement abroad and the emergence in the Czech Republic. Attention in this section is also paid to explain the concept of anthroposophy and its role in the community.

The research part was focused on a specific camphill community in the Czech Republic, which is so far the only working community of this kind in the country.

Goal of theoretical part was to generally describe camphill community, then in the research section concretely illustrate the functioning of camphill community in České Kopisty. It focuses mainly on the way of life of the community, the influence of anthroposophy, accepting camphill communities by Czech society, its potential expansion in the Czech Republic, personal and financial area.

The result of this work was a closer view of the operation of the camphill community in České Kopisty.

SEZNAM ZDROJŮ

BANG, Jan Martin. Spirituality in the Camphill villages. In: MILLER, Timothy. *Spiritual and visionary communities: out to save the world*. Burlington, VT: Ashgate, c2013. ISBN 978-1-4094-3904-2. Dostupné z: <http://books.google.cz>.

BARTOŇOVÁ, Miroslava, Barbora BAZALOVÁ a Jarmila PIPEKOVÁ. *Psychopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007, 150 s. ISBN 978-80-7315-161-4.

BOCK, Ed. by Friedwart. *The builders of Camphill: lives and destinies of the founders*. Edinburgh: Floris Books, 2004, 743 s. ISBN 08-631-5442-5.

Camphill České Kopisty. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.camphill.cz>.

CAMPBILL. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.camphill.org>.

Camphill around the world: Creating communities for people with special needs. [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.camphill.net>.

ČADILOVÁ, Věra, Hynek JŮN a Kateřina THOROVÁ. *Agrese u lidí s mentální retardací a autismem*. Praha: Portál, 2007, 243 s. ISBN 978-80-7367-319-2.

ČERNÁ, Marie a kol. *Česká psychopedie: Speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Karolinum, 2008, 222 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

DOLEJŠÍ, Mojmír. K otázkám psychologie mentální retardace. In VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. *Psychopedie: Teoretické základy a metodika*. 4. aktual. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2009, 386 s. ISBN 978-80-7320-137-1.

FISHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika. Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORA, Ladislav. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*. Praha: Karolinum, 1995, 228 s. ISBN 80-718-4106-4.

HORŇÁKOVÁ, Marta. *Liečebná pedagogika pre pomáhajúce profesie*. 1. vyd. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2003, 144 s. ISBN 80-968-9276-2.

HOZMAN, Oldřich. Magie anthroposofických staveb očima architekta. In: *ARC studio* [online]. 2001 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.arc.cz/dokumenty/antroposoficke-stavby.pdf>.

HRADIL, Radomil. Pomoc mentálně postiženým. In: *Regenerace* [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.e-stranka.cz/regenerace/2002/02/pomoc.htm>.

MATEJČEK, Zdeněk. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. 3., přepracované vyd. Jinočany: Nakl. H&H, 2001, 147 s. ISBN 80-860-2292-7.

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10 : desátá revize : aktualizovaná druhá verze k 1.1.2009 : abecední seznam. Vyd. 1. Praha: Bomton Agency, 2009, 743 s. ISBN 978-809-0425-910.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-807-3676-476.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-802-4717-333.

STEINER, Rudolf. *Eurytmie jako viditelná mluva*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2008, 271 s. ISBN 9788086600512.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Antroposofie*. Olomouc: Votobia, 2000. 75 s. ISBN 80-7198-431-0.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova a sociální péče*. Praha: Portál, 2000. 184 s. ISBN 80-7178-506-7.

TINKOVÁ, Irena. *Komunity a člověk: síla komunitního života* [online]. Brno, 2010 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/105513/pedf_m/. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Dušan Klapko.

TOMAN, Pavel. Antroposofické lékařství. In: *Regenerace* [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.e-stranka.cz/regenerace/2003/04/steiner.htm>.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VALENTA, Milan. *Péče o mentálně postižené v zahraničí: Holandsko a camphillské hnutí*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. 56 s. ISBN 80-7067-322-2.

VALENTA, Milan. *Camphillské hnutí a německý výchovně vzdělávací systém*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. 33s. ISBN 80-7067-460-1.

VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. *Psychopedie. Teoretické základy a metodika*. 4. aktual. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2009. 386 s. ISBN 978-80-7320-137-1.

VANĚK, Petr. Co je biologicko-dynamické zemědělství. In: *Biodynamika - více než jen ekologické zemědělství* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: <http://www.biodynamika.cz/article.php?id=32>.

VAVŘÍK, Libor. Bydlet znamená cítit se doma: III. část. In: *Dobromysl* [online]. [cit. 2013-01-14]. Dostupné z: <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1190>.

ZDRAŽIL, Tomáš. *Počátky theosofie a anthroposofie v Čechách: Rudolf Steiner - Praha, Opava a Třebovice*. Vyd. 1. Březnice: Ioanes, 1997, 89 s. ISBN 80-902100-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - provozní řád

Příloha č. 2 - rozhovory

PŘÍLOHY

CAMPHILL ČESKÉ KOPISTY	
Provozní řád	
7:00-7:45	Vstáváme, ranní hygiena
7:55	Ranní kruh – zahájení dne básničkou, písničkou a protažením
8:00	Snídaně Úklid po snídani, příprava na zaměstnání
9:00	Činnost v dílně, na zahradě nebo v domácnosti
10:30-11:00	Čajová pauza
11:00-12:15	Činnost v dílně, na zahradě nebo v domácnosti
12:30	Oběd a úklid kuchyně
do 14:30	Polední klid, odpočinek
14:30-15:00	Svačina, čaj, káva, kakao, džus, sušenka, ovoce
15:00-17:00	Procházka, hry nebo činnost v dílně, na zahradě, v domácnosti
do 18:00	Osobní volno
	Večeře
18:00	Ukončení dne krátkým čtením z Bible Úklid kuchyně
19:00	Volný program, poslech hudby, čtení, hry, případně společný program
21:00	Noční klid

ROZHOVORY

Zakladatel camphillské komunity v Českých Kopistech Petr Nejtek:

- Kdy a proč jste se rozhodl založit camphill v ČR?

Kdy? No to byla myšlenka, která zrála po několik let. Dejme tomu, že od 92. nebo 93. roku. Camphill jsem znal už od 80. let přímo, předtím jenom z doslechu. Jezdil jsem na návštěvu do dvou norských camphillů. V jednom jsem byl členem rady. A pak do největšího a prvního norského camphillu, který se jmenuje "Vidarasen", a s nimi jsem jezdil do Ruska pomáhat zakládat camphill u Petrohradu. Byl jsem pro tu myšlenku velmi nadšený z mnoha důvodů a došel jsem k přesvědčení a názoru, že to je impuls, který by byl přínosný tady pro tu postkomunistickou společnost. No a pak to bylo spojit tuto myšlenku s tím, že se tady příbuzenstvu vrátil tento statek a nebylo pro něj žádné pořádné využití. Byl pronajatý dalším lidem a postupně chátral potom, co ho opustilo JZD už samo o sobě v hrozném stavu. No a jak se ukázalo, tak moje manželka, aniž bychom si to řekli, měla podobný názor a v roce 97 na podzim jsme si řekli, že možná by stálo zato zkusit udělat něco s tím statkem ve spojení s camphillem. Tak jsem sem svolal lidi z norského a polského camphillu, přátele z Čech, kteří pracovali v ekologickém zemědělství a dva Čechy, kteří měli zkušenosti z norského camphillu. Tak jsme se sešli tady v Kopistech. To ještě žili moji rodiče tady. To bylo v lednu 98. No a všichni tito lidé se shodli na tom, že tento dvůr, když se k tomu koupí pole, by mohl fungovat jako camphill. I když většinou vznikají camphilly na zelené louce, nebo někde více o samotě, aby se mohli rozvíjet o pole a další domy. Ale ve východním Německu je taky camphill ve vesnici, takže jsme v tomhle nebyli úplní pionýři. Nejprve vzniklo **občanské sdružení Camphill České Kopisty**. Z lidí, kteří jednak byli na té schůzi, a pak se připojili další. Měli jsme bázi v Šumperku, tam kde byl svaz ekologických zemědělců PRO BIO. S těmi jsem měl už dlouholetou spolupráci, no už od 90. roku, to je zase jiná historie. To byl první krok, pak se začalo s osvětou, různé schůze a zároveň nám přátelé z norského camphillu vyjednali, že nám norský camphill daruje na koupi tohoto statku. To se stalo roku 2000 a pak se z dalších darů odjinud koupilo pole. Na tom jsme měli zpočátku bezúročnou půjčku, kterou pak bylo docela problém splatit. No a pak se začali opravovat ty zpustlé budovy v roce 2002. No a pak přišla velká voda a dostalo to rychlejší spád, protože přišla publicita a s ní také přišli peníze, takže 2003 už se sem nastěhovala jedna rodina, které jsem sehnal pobyt v Norsku. K té rodině jsme se dostali při osvětě v roce 99, ale v roce 2004 z camphillu odešli a rozvázali jsme s nimi spolupráci. To už tu pracovali i jiní lidé a v lednu 2005 sem přišli první uživatelé.

- **Jak se liší od camphillu, který vás inspiroval?**

Liší se po mnoha stránkách. Samozřejmě všechny camphilly mají společnou ideu, ale podle místních podmínek se liší a vyvíjí tak říkajíc, jak je možné. Ten "Vidarasen", camphill, který mě inspiroval, byl založen v roce 67, to znamená ještě předtím, než jsem přišel do Norska a to bylo tak, že se sešla skupinka lidí. Vůdčí osobnost tam byla jedna paní, ona byla lékařka a její otec byl jedním ze spolupracovníků Königa. Byl to Němec, ale ona měla norské občanství. Sehnali v norských lesích, asi tak 100 km na jihozápad od Oslo, takovou samotu, kde široko daleko byly jen pastviny a les. Do toho baráčku se nastěhovala kupa lidí, ta paní lékařka si otevřela praxi v Oslo a ze svého příjmu živila celou komunitu. Tam se žádný plat nebral a myslím, že se nebere ani dnes. Tam se ty potřeby spolupracovníků řeší v naturáliích. Ne formou platu, ale kdo co potřebuje.

Podle Steinerova sociálního zákona. Tady v Kopistech to tak nikdy nefungovalo. Funguje to tak v Anglii, myslím, že z části v Německu. Tendence je ale spíš taková, že dům má nějaký rozpočet, který musí dodržovat a spolupracovníci mají nějakou částku na prázdniny, mají sociální zabezpečení, že jim camphill platí sociální dávky, aby měli penzi, a když opouštějí camphill, tak dostanou vyplacenou částku podle toho, kolik let tam působili. Další rozdíl mezi tím norským camphillem a camphillem v Českých Kopistech je, že my jsme spíš vytvářeli prostor pro to, aby se tu někdo usadil, a to se zvláště ta první léta ukázalo jako dost problematické. Pak sem sice přišli dobří pracovníci, ale to bylo vždycky tak, že sem přijeli na část týdne, a pak zase odjeli a hlavní těžiště jejich zájmu bylo mimo camphill. I když tady odvedli velký kus práce, tak to pořád byl rozdíl. Teď tu jsou dvě rodiny, které tu žijí permanentně a kteří to uchopili s nasazením všech svých sil a schopností, takže v tom je ta situace jiná a navíc máme dobrý a kvalifikovaný spolupracovníky. Například jednu, která má základní vzdělání v léčebné pedagogice, sociálního pracovníka a další.

- **Proč jste se rozhodl, že tento camphill bude pro dospělé a ne pro děti?**

No tady bereme lidi od osmnácti let. To bylo rozhodnutí, které mělo několik důvodů. Jedním z nich bylo, že se nám zdálo, že o děti je tu víc postaráno, že jsou zachyceny v dětských domovech a že práce s dětmi vyžaduje více kvalifikovaný personál a je to náročnější i na zázemí. Tady jsou dílny, pole zahrada a to pro ty dospělé je dostatečné zázemí, kdežto pro děti bychom museli mít školní třídy nebo internát a to by bylo o něčem jiném. Moje manželka má sice speciální pedagogiku a je kantorka, teda ne

waldorfská, ale učí v normální škole, ale jinak tady ani myslím nebylo tenkrát tolik pedagogů, kteří by nám mohli v tomhle pomoci. Zás na druhé straně, když chodí děti do speciálních waldorfských škol, tak je potom mnohem lehčí je seznamovat s prvky léčebné pedagogiky a života v camphillu, není to pro ně tak exotické. Třeba jenom to, že jsou zvyklé na televizi a tady televize není. Ale celkem mě překvapuje, že nikomu to nějak významně neschází. Mají svobodnou volbu. Můžou se rozhodnout. Nemusí tady zůstat, nikdo je tady nedrží.

- **Čím je camphill v Českých Kopistech zakotvený?**

Tak samozřejmě jako každé občanské sdružení v České republice má stanovy. A co se týče tří pilířů camphillu, tak to tady není úplně do důsledků. My třeba nemáme ještě college meeting, tu konferenci. Ono to má trochu jinou formu pro dospělé než pro děti. O dětech se mluví bez toho, aby tam byly, ale u dospělých by měl ten dotyčný u toho být aspoň částečně. No pak je biblický večer, ten máme. A ten sociální zákon ten taky nedodržujeme, protože tady jsou mzdy. Ale na druhé straně tady se opravdu nepracuje pro mzdu, protože ta není zas tak moc. To by se museli dohodnout spolupracovníci, protože já jsem ekonomicky na jiné větvi. Mám penzi z Norska. Snažím se pomáhat jednak časem, který nad tím strávím, ale i penězi. Mým cílem je to tady osamostatnit, i když to bude do smrti největší počin, do kterého jsem se v životě pustil z vlastní vůle, ale přeci jenom jednou to musí fungovat beze mě.

- **Jaká je podle Vás spolupráce camphillu s českou společností?**

Tak oficiální s úřady ta je zatím víceméně bezproblémová. Prošli jsme zásadní kontrolou, co se týče dodržování předpisů podle sociálního zákona, to bylo v roce 2010. Ta pro nás byla důležitá, a pak máme spoustu příznivců a nikoho kdo by nás otevřeně sabotoval nebo pranýřoval, nebo měl proti nám nějaké výhrady. Samozřejmě asi většinu lidí to nezajímá. A tady ve vesnici je to pár mých starých kamarádů, se kterými si promluví a kteří se zeptají, jak to jde. Také máme spojení přes školu a mateřskou školku, protože každé vánoce nebo velikonoce je jarmark, takže sem přijdou i rodiče a porozhlédnou se. Jinak sem jezdí lidé i z většího okolí při takových příležitostech. No a teď máme široký kontakt s českou společností přes naše zemědělské výrobky. V menší míře pak výrobky z našich dílen, ale ty se prodávají spíše na jarmarcích a tak. Ale v zemědělství to narůstá a oproti místním konvenčním zemědělcům nemáme vůbec žádné problémy s odbytem. Vše co vypěstujeme, se prodá. To taky přispívá k tomu, že

vcházíme ve známost, ale nemáme žádnou strategii v tom, jak se prezentovat nebo jak propagovat camphill. Bylo o nás několik programů v televizi a články v novinách a jsou to ve směs pozitivní ohlasy, ale samozřejmě v dnešní době si člověk musí dávat velice pozor, kdyby se stalo nějaké opomenutí v našich povinnostech jako vykonavatele sociálních služeb, tak by se nám to mohlo vymstít, takže na to si musíme dávat stále pozor. A je to správné, že dneska je společnost otevřená a že kritice se nevyhne nikdo, ať už zaslouženě anebo někdy i nezaslouženě.

- **Jací lidé zde pracují? Jak vybíráte zaměstnance?**

Já jim spíš říkám spolupracovníci. Zaměstnanci se spíše hodí na ty externí, co pracují v zemědělství, ale je tu takový duch, že se s nimi jako se zaměstnanci, v dnešním často přezíravém slova smyslu seshora dolů, vůbec nejedná. Teď už jsou tu kompetence rozdělené. Zvláště teď co se oddělil statek jako o.p.s., tak tam podle zákona to má svoji strukturu: tam je ředitel, správní rada, dozorčí rada. V sociálních službách tam je to tak, že máme svoji radu, tam jsem předsedou + 4 členové, ale ta rada funguje spíš zvnějšku. Já tu bydlím, jeden z nich je Ivo, pak je Tomáš Boněk - farář obce křesťanů v Praze, Petr Veselý a Radomil Hradil. No ale v každodenním styku s uživateli je tu jeden, co má na starost sociální služby. Ten je vedoucím jak chráněného bydlení, tak centra denních služeb. Ivo má na starosti administrativu a pak ještě Petr Veselý, ten sem dojíždí a dělá účetnictví a pomáhá nám s organizací a s vývojem organizace. No a já jsem takový dohlížitel a někdy taková děvečka pro všechno. Máme pravidelné schůzky v sociálních službách. Teď máme schůzky, které se zabývají vývojem organizace, tam chceme dospět k nějaké pevnější struktuře a stanovení priorit, co se týče dalšího rozvoje. Kdybych shrnul naši situaci po ekonomické stránce, tak říkám, že je drahé být chudý. To odůvodním třeba tak, že si kupujeme ojetá auta, a pak riskujeme, že do nich zase budeme muset investovat, až se rozbijí. Naštěstí tu máme jednoho spolupracovníka, který autům dost rozumí. Pracovníci se vybírají dvojím způsobem. V té zemědělské části pracují lidé, které sem pozval Jaroslav a vypadá to, že měl šťastnou ruku ve vybírání. A do dílen necháme vytisknout inzerát, a pak si vybíráme ze zájemců. Někteří sem přišli jako sezónní pracovníci, a pak se osvědčili a zůstali tu jako trvalí pracovníci. Jeden pracovník sem přišel, že byl v těžké životní situaci a pobyt v Camphillu vzal jako etapu ve svém životě, která mu mohla pomoci, ale zároveň on pomohl nám, protože byl velice iniciativní a šikovný na práce všeho druhu. A jemu také pomohl kontakt s našimi uživateli. Takže z části osud a z části inzerát.

- **Jak se projevuje antroposofie v běžném životě v camphillu v Českých Kopistech?**

U většiny spolupracovníků je vztah k antroposofii intenzivní, jen v zemědělství je jeden velice šikovný hoch, ale tyhle zájmy nemá. Jinak se dá říct, že přes celou čáru tu je velice silný vztah k antroposofii a inspirace antroposofií, ať už se nám to daří lépe nebo hůře, tak snaha tu je. Nebylo to tu vždy, ale v poslední době se to tak vyvinulo. Nelze spoléhat na to, že kdo se zajímá o antroposofii, je kvalifikovaný. To je podmínka ani ne nutná a ani ne dostačující, ale vítaná. Antroposofie v camphillech dnes ve světě dost upadá. V prvních fázích to bylo silné, ale potom nastoupili další generace a přišli další pracovníci a už ne vždycky se podaří skloubit antroposofii s přesvědčením těch lidí, nebo jak by se to dalo říct. Ale tady u nás jsme v tom zajedno. Všichni jsou tu v tom zakotveni. Třeba pracovnice v keramické dílně má svůj program založený na léčebné pedagogice a má to zažité. Tam je to antroposofie až do konečků prstů. V zemědělství je antroposofie v biodynamickém hospodaření. To se nedá nijak ošvindlovat, musí se to zažít. Tam se snaží velice ten impuls vnášet a vzdělávat se. Samozřejmě se nám to ještě nepodařilo nějak vědomě propracovat do všech detailů denního života, ale třeba v tom, že tu je ranní kruh a je tu denní rytmus a že se snažíme o určitou formu stolování. Je to také o kvalitě toho co se dělá. Ta je důležitá a tam máme určitě hodně věcí na zlepšování, protože to chce velké nasazení a taky možná více lidí, aby to zvládli a měli to pořád ve vědomí. Já si myslím, že se snažíme s našimi uživateli zacházet jako s rovnocennými. Že by tu neměl být ten duch institucí a že se snažíme o hlubší porozumění jejich bytostí. Tam jak říkám se máme ještě dost co vzdělávat a zavádět metodiku léčebné pedagogiky. I to aby byl víc strukturovaný den, aby měli víc program po večerech. Ale třeba tu máme večery s biblí, což není nic antroposofického, nebo nevyplývá to ze Steinera, ale vyplývá to z Karla Königa, z jeho impulsu pro camphill. To myslím, že zažíváme nebo se snažíme prožívat a každopádně uskutečňovat každý sobotní večer.

- **Narazil jste na začátku a během doby, kdy jste byl v camphillu na nějaké závažné problémy?**

No tak samozřejmě, že jsme šli dost do neznámého. Byla tu otázka, jací se okolo toho sejdou lidé, jak bude reagovat okolí, jak budou reagovat úřady, jak bude reagovat vnější společnost vůbec. Já bych řekl, že co se úřadů týče, tak nám podle svých možností

pomohli, že jsme se nesetkali se zlou vůlí, naopak spíše s porozuměním, ať už tady na městském úřadě v Terezíně, tak jinde. Co se týče místního obyvatelstva, tak jsme slyšeli, že byly takové řeči, většinou hospodské, že bude vesnice plná bláznů a kdo se má na to dívat. Tady společnost nebyla zvyklá na takovéto soužití. To byl kontrast oproti Norsku, protože tam bylo lidí s postižením na ulici vidět daleko víc. Tak byli lidé odtud deformovaní, že se jim zdálo vážně zvláštní vidět je a vidět, že se kluk na vozíku může vzdělávat stejně jako ostatní. Já jsem si taky s těmi lidmi s duševním a mentální postižením nevěděl rady. Nevěděl jsem, jaká je jejich úloha tady na světě a proč tu vlastně jsou. Jak se s nimi zacházelo za Hitlera, to člověk věděl, ale jejich význam a smysl jejich života jsem si nedokázal vysvětlit, i když jsem věřící křesťan, nebo aspoň jsem se snažil. Až když jsem se setkal s antroposofií, tak jsem ty lidi vnímal a chápal jako boží bytosti jako jsem já sám nebo kdokoliv jiný a nedělil je na postižené a nepostižené. Jsou tady a mají nám co říct a my jim můžeme pomoci, pokud pro to něco cítíme, ale nemůžeme je vyřazovat ze společnosti. No jaký jiný problém? Samozřejmě, když sem přišli lidi s dobrou vůlí, ale se svými problémy, tak to vedlo ke konfliktům a k tomu, že lidé odcházeli a zase sem přišli jiní. Lehká léta to nebyla. To je jasný, protože tady se pořád pohybujeme na hraně přežití po ekonomické stránce, protože máme velice nízké mzdy. Ti co tu bydlí, tak mají určité výhody z toho, že tu jsou, ale na druhou stranu musí být k dispozici daleko víc, takže je těžké to nějak kvantifikovat, ale je to tak, že příjmy od uživatelů a to co dostáváme od státu sotva pokryje provozní náklady. Jinak musíme spoléhat, že nám pomáhají dobří lidé příspěvky a co se týče investic, tak tam jsme úplně odkázáni na nadace a sbírky. Takže vývoj se děje, ale jde relativně pomalu. Taky po léta se třeba shánění peněz nikdo nevěnoval, až teď Ivo se toho ujal, když sem přišel. Já jsem během těch let také něco sehnal - samotná koupě a nějaké ty půjčky to šlo všechno přes moje kontakty, ale pak taky zdroje z Německa o to se postarali jiní lidé, takže to je naše ustavičná starost, ale dá se s tím žít, protože když člověk vidí ta malá zlepšení a vidí, co se z tohoto místa stává nebo stalo, jak sem přicházejí lidé, jak se o to zajímají, jak se zde vyměňují myšlenky a názory, jak je to pro lidi inspirativní atd. To jsou úžasné věci, jak se to stává středobodem určité pozornosti a zájmu lidí, kteří v těchto věcech vidí smysl.

- **Rozšíření camphillského hnutí v České republice.**

Byly tu náznaky, které se objevily současně s námi začátkem tohoto tisíciletí někde u Pardubic paní, která byla také v camphillu, ale nějak jsme to ztratili z dohledu. Nevíme

jestli to má nějakou jinou formu nebo jestli to zaniklo. A o ničem jiném nevíme. Na Slovensku jsou nějaké pokusy. Myslím, že se situace od té doby co my jsme začali nezlepšila. Takže nevím, jestli dneska někdo chodí s myšlenkou a troufnul by si na to. Třeba v zahraničí se často stávalo, že se jedna nebo dvě rodiny trhla od nějakého camphillu, odstěhovali se jinam a tam založili vlastní camphill. To tady kdyby se někdo odsud odstěhoval, tak tu nikdo nezbude. My musíme shánět finance a apelovat a "vydírat", abychom měli a mohli přijímat další pracovníky. No teď jsme členem toho středoevropského Camphillu a v březnu bude setkání Camphill Forum, tak tam možná pojedeme s manželkou nebo s Ivem. Toto setkání se dělá dvakrát do roka a cílem je setkávat se a vytvářet sociální síť camphillů. My patříme do středoevropského regionu společně s Poláky a Maďary, Němci, Švýcary, Francouzy a Holanďany. Pak je Severní Evropa - Norsko, Švédsko, Finsko + Baltikum a Rusko. Anglie s Irskem je další region. Jeden je Severní Amerika, další je Afrika a poslední je Asie - Indie a teď vzniká ve Vietnamu - ten si vzali na starost Švýcaři. I když tam jsou u moci komunisti, tak se snaží ten camphill pěstovat a zatím se jim to daří a ti bolševici se jim do toho tolik nemíchají.

Pracovník v komunitě v Českých Kopistech:

- Jak jste se dostal k tomuto zaměstnání?

Jak jsem se dostal k tomuto povolání? No vlastně díky našim přátelům, což jsou ta druhá rodina, která tu bydlí. My jsme za nimi párkrát přijeli v létě na návštěvu a líbilo se nám tu, a pak jsme se sem přistěhovali z Beskyd. Tam jsem předtím pracoval jako učitel. Pak jsem tu byl půl roku jako dobrovolník, ale vlastně jsem začal dělat to, co dělám doteď. To byla jednak sociální práce, ale to spíš méně, to není moje parketa, i když jsem si ještě jako dobrovolník udělal kurz pracovníka v sociálních službách, neboť mi bylo řečeno, že ho tu všichni mají a kdo ho nemá, tak si ho brzy udělá a potom jsem se hlavně zabýval fundraisingem, takže sháněním peněz, sponzorů, budováním kontaktů a public relations (PR), práce s médii a strategické plánování a personalistika. To je moje parketa. No a dostal jsem se k tomu tak, že kamarádi říkali, že je nedaleko volné bydlení, tak jsme se sem přestěhovali a to bydlení tam nebylo, tak jsme se rovnou přestěhovali do camphillu do přízemí k Petru Nejtkoví. No a během léta se oženil náš sociální pracovník, který tady do té doby bydlel 3 roky a odstěhoval se do Terezína, takže tu měl jeden pokoj a ten jsme převzali. A tam bydlíme už 2 a čtvrt roku. Rekonstrukci tohoto domu navrhoval jeden olomoucký architekt. A plánovalo se, že

jedno křídlo v patře, ty 3 pokoje, sociální zázemí a kuchyň, bude patřit jedné rodině, která tady bude fungovat s uživateli, jenomže tím, že se tady těch rodin vystřídal tak 2-3 předtím než přišli Lenhartovi, tak to bylo takové dost nejisté zázemí a střídali se tam vlastně pracovníci, kteří tady nikdy nežili natrvalo, kromě Tomáše. Jinak ostatní tady byli, pak odjeli, pak se zase vrátili, prostě jako kdyby někdo jel někam na týden do práce a pak si zase vzal volno. Takže teď je to tak, že naše rodina má jeden pokoj, Lenhartovi mají jeden pokoj a Piesnomila má jeden pokoj. Což je vlastně též pracovnice tady v camphillu a rodinná přítelkyně Lenhartů. Což znamená, že jsou mezi námi silné sociální interakce a s nimi se každodenně potýkáme. No člověk vlastně v sobě musí každý den tvořit nové sociální kompetence. Někdy to vře, ale zároveň si myslím, že jsme si vytvořili citlivost pro některé věci, které by člověk za jiných okolností nedělal nebo by neřešil, kdyby nežil v takové tlupě.

- **Kde získáváte finanční prostředky?**

Dostaneme od ministerstva práce a sociálních věcí dotace a to je vlastně na sociální služby, platy, energie a na podobné věci. To nám hradí tu službu třeba z třetiny. Pak tady máme platby od uživatelů za ubytování a za stravu. No a pak ten zbytek, co se týče jenom těch sociálních služeb, tak tam pokud to nestačí, tak by měli přijít nějaké dary nebo něco podobného a s tím se nedá dopředu kalkulovat, protože to prostě je dáno shora. Pořád plánujeme, jak to udělat, abychom každý rok nějak vyšli, a vždycky se na konci roku ocitneme v takovém jakoby provizoriu a nemáme nic zajištěné. Každoročně musíme bojovat. Půjčujeme si, pak to zase vrátíme, ale našťastí jen od přátel. No a zemědělství, to po letech fungování a s tím týmem, který tam teď je, si na sebe jakžtakž vydělá, ale na investice to taky moc není. A je to náročné, že každý tady pracuje na víc než na 100%, protože těch lidí je málo na to množství práce, které tady před námi neustále leží a my to tak jako stále hrneme před sebou a něco zvládneme a ono se tam zase něco přisype.

- **Jak vybíráte klienty? Jaké jsou požadavky?**

Vybírat samozřejmě musíme. Jsou dané požadavky jednak státem a jednak našimi službami. To znamená, že sociální služba je nějak definovaná a máme cílovou skupinu. Takže chráněné bydlení, od 18 do 63 let, člověk s mentálním postižením, musí mít příspěvek na péči atd. Druhá věc je, že pokud do této skupiny spadá a my máme zrovna v té chvíli volno, tak přijede v rámci zkušebního pobytu a my se snažíme zjistit, jestli

sem zapadá, jestli z toho má dobrý pocit a jestli i ostatní z toho mají dobrý pocit, aby to byl přínos, a ne problém. No a pak se každý snaží v rámci svých možností toho člověka pozorovat, a pak se o tom během jeho návštěvy bavíme. První zkušební pobyt je na týden a druhý na měsíc a to se docela dost věcí ukáže, často během prvního týdne. Nejsme zdravotní zařízení, takže tu jsou nějaké hranice, ale pokud se někdo dostane do toho rámce, tak potom už ty lidi vnímáme jinak a snažíme se spíš vybírat, jestli tady budou šťastní, jestli by tady mohli být šťastní. V tomhle domě je kapacita sedm uživatelů. Máme pět pokojů (dva dvoulůžkové a tři jednolůžkové). A to je chráněné bydlení, pak máme ještě centrum denních služeb. Uživatelé chráněného bydlení jsou zároveň uživatelé centra denních služeb a k tomu přijíždějí během týdne 3-4 další uživatelé. Tedy ne celý týden, ale třeba jen jeden den. Mají svoje vlastní zázemí někde jinde, takže přijdou ráno a odpoledne nebo na večer odjíždějí. Jinak lidi do chráněného bydlení bereme z celé republiky.

- **Je velký zájem o vaše služby? Musíte často odmítat zájemce?**

Máme nějaký pořadník, ale je pravda, že když jsem sem přišel, tak jedním z mých úkolů bylo shánění uživatelů, protože kapacita nebyla naplněna. A roky nebyla naplněna. Bylo až zvláštní, že místo, které má takový potenciál, a ty ceny tady taky nebyly nějak velké, si ty své obyvatele nezíská. A do dnes je to takové. Měli jsme rok, kdy byla kapacita naplněna, ale pak se někdo odstěhoval a teď umřel jeden uživatel a hned potom se zase jeden odstěhoval, tak se nám to najednou rozvolnilo a teď se to zase pomalu naplňuje. A musím teda říct, že to zaplnění volných míst probíhá teď daleko rychleji než před rokem nebo dvěma. V tomhle směru jsme trochu pokročili. Což je dobře, protože je náročné vytvářet službu, když nejsou lidi, kteří by ji přijímali. A oni třeba jsou, ale jde jen o to tu službu vhodně propagovat a mít informační podhoubí. Takže nejenom studentky speciální pedagogiky, a to jen některé, které měli tu možnost tady být, ale to jsou specialisti. Kdybych se tady zeptal člověka na ulici, tak ti skoro každý řekne: Camphill? To tady je? Jo. A je to tady už 13 let. No a to že někdo řekne, jo vy myslíte to, jak se tam dělá ten jarmark nebo kde je ta slavnost nějaká, nebo masopust, jasně no. Ale co to ten camphill je, proč tady vlastně je, kdo tady žije, to ani tady neví. No pořád máme co zlepšovat.

- **Jak se projevuje antroposofie v běžném životě?**

Tento camphill založil velmi kovaný antroposof, který snad ještě zažil Steinera, nebo se s ním nějak znal a on chtěl myslím podobně jako Steiner, aby se třeba ve waldorfských školách antroposofie neučila, ale aby se žila. Aby nebyla vidět, ale aby prosakovala do všeho co se tam děje. Tak si myslím, že König to chtěl podobně i v camphillu. Tam především, co se týká osob s postižením, v léčebné pedagogice. A je potřeba, aby zde lidé měli jiné vnímání lidské bytosti, pak v tomhle směru nebudou rozlišovat, jestli ta bytost je postižená nebo není postižená, ale s čím na ten svět přichází, co má za specifický úkol, jaká má omezení proto, aby ten úkol mohla naplnit. No a co se týče takových těch praktických věcí, tak jednak je tu hodně důležitý celoroční rytmus, vnímání koloběhu ročních dob. V tomhle nám třeba pomáhá zemědělství a práce na poli a v zahradě. No a k těmhle rytmům patří i každodenní rytmus. To že lidé vstanou v určitou dobu, setkají se na ranním kruhu, tam se provádí vlastně stále ty samé činnosti (čte se kalendář duše). Záleží samozřejmě na tom, kdo to vede, protože co osobnost, tak trochu jiný průběh. Dřív tu třeba byla klasická rozcvička, ale když sem přišla Piesnomila, tak do toho vnesla tu žitou antroposofii (eurytmii) a dokáže to nějakým způsobem předat. A další částí toho rytmu je, že přes den určité činnosti doprovází rituály. Například u jídla - průpovědi, zpívání, svíčky a to všechno vytváří určitou duchovní atmosféru, ve které člověk žije a mělo by to působit léčivě. Camphill je vlastně místo, které léčí. Skrze tu hmotu se dá otisknout to, co žije v tom duchovním světě.

- **Jaká je spolupráce camphillu s českou společností?**

Dá se to shrnout tak, že česká společnost se většinou o camphill a camphillské hnutí nezajímá (nejsme v ničem atraktivní pro většinovou populaci). Což nevádí, je to fakt. Zároveň každý, kdo se s camphillem setká, na něj obvykle nezapomene. A to je působení, kterého si osobně velmi cením. Jelikož ale chceme, aby o nás lidé věděli, musíme oslovovat cílové skupiny - lidé, kteří nějak řeší otázku mentálního postižení (rodiče, opatrovníci) - jim nabízíme sociální služby pro jejich svěřence. Dále lidé, kteří chtějí pomáhat - dobrovolníci, těm nabízíme smysluplný dobrovolnický program. Dále sponzoři - těm nabízíme možnost přispět na obecně prospěšné účely. Odborná veřejnost - zde hlavně studenti, resp. studentky speciální pedagogiky a příbuzných oborů - těm nabízíme spolupráci informační i vzdělávací (stáže). Zájemci o ekozemědělství -

konzumenti BIOpotravin, obchodníci, dobrovolníci, atd. Skoro to vypadá, že je to hodně, ale pár set lidí proti desetimilionové populaci je hrstka.

- **Jaká je podle Tebe spolupráce s obyvateli Českých Kopist? Jak na camphill reaguji?**

No v Kopistech jsou s námi spokojeni, protože kromě fotbalových utkání jsme tady společně se školou jediná instituce, která tady vytváří nějaký kulturní program a to už v celku zažitý a žádaný. Slavnosti jsou jednak součástí rytmu, který se snažíme naplňovat a zároveň možnost sdílet je s okolím. My bychom si tu slavnost mohli samozřejmě udělat jen pro sebe, ale to místo má nějaké kořeny v té vesnici, takže je to prostě krásné, když třeba martinská slavnost probíhá s celou vesnicí, nebo masopust, jarmark, kde jim zahrajeme vánoční hru. Jsme rádi, když to můžeme sdílet i s ostatními. Třeba v létě je místní hospůdka ráda za naše dobrovolníky a mládež si taky zvykla, protože to jsou lidi většinou od 18 do 25. Loni jsme tu měli úžasné fotbalové utkání dobrovolníků ze Španělska s místní fotbalovou skupinou. Prostě se setkali někde u hospody, chodili se spolu koupat do řeky a pak se domluvili, že si spolu zahrají fotbal. Myslím si, že camphill tu vesnici oživil a dává jí jiný charakter. V něčem jsme soukromí a v něčem jsme veřejní.

- **Je v ČR zájem o založení dalších camphillů?**

Když Petr Nejtek založil v roce 1999 občanské sdružení Camphill České Kopisty, tak tím založil i camphillské hnutí v České republice. Založil ho v tom smyslu, že mu dal nějaký hmatatelný výraz. Takže se najednou na nějaké adrese začalo dít něco, co většinou v zahraničí má vyjádření v podobě vesnice a tady to měl být jeden statek. Výhodou bylo, že mu patřil, takže ho mohl dál rozvíjet. I když ze začátku to bylo těžké a vlastně až po pěti letech se sem někdo mohl nastěhovat. Paradoxně tomu pomohla velká voda v roce 2002, která to tu zdevastovala, a pak začali přicházet peníze ze zahraničí na rekonstrukci. U waldorfských škol, v těch se orientuji, to první co začne je ta iniciativa, nějaké sdružení rodičů, spolek, schází se a začnou něco tvořit a na tom podhoubí vznikne ta škola. Tady vzniklo rovnou občanské sdružení lidí, kteří antroposofii znali, rozuměli jí, věděli co je camphill v zahraničí nebo s ním dokonce měli zkušenost. A to bylo pro středoevropský camphill špatně, protože tady to občanské sdružení byla pořád jen iniciativa, neměli žádné zázemí, proč se tak jmenovali, nikdo tu nežil a chtěli něco budovat a už si říkali camphill. To je naštvalo a byla tu nějaká

roztržka a to se uklidnilo až po deseti letech. Teď už jsme oficiálně přijati mezi středoevropský camphill. Dokonce loni tady bylo tzv Camphill fórum, což je setkání všech těchto camphillů dvakrát do roka. Takže proces založení nového camphillu je dost náročný a říct, aby nějaká iniciativa si řekla, já budu camphill, to není prostě jen tak. Člověk potřebuje probojovat opravdu spoustu věcí, aby v té hmotě naplnil něco z těch ideálů camphillu. To co se více či méně zdařile pokouší naplňovat ti ostatní, kteří si tak říkají. No a těch iniciativ tady pár je, ale buď si tak nechtějí říkat nebo nemají potřebu patřit ke camphillskému hnutí anebo směřují ještě trochu někam jinam. Nějaký Holanďan nechal opravit někde u Semil statek a říkal, že by chtěl, aby tam někdo založil camphill, to znamená, že on by poskytl zázemí, a kdyby se toho ujala nějaká skupinka lidí, tak by tam něco takového mohlo vzniknout, ale to je takové trošku shora. Tady to bylo jiné v tom, že tu bylo občanské sdružení, které tvořilo podhoubí. Dneska má občanské sdružení Camphill České Kopisty asi čtyřicet členů, z toho asi deset aktivních, takže tady to něco trošku drží. Taky se to tu buduje hodně na dobrovolnické bázi. My už jsme ty střípky zkušenosti s tímhle místem skrze ty lidi a jejich zážitky roznesli po celém světě. Když už máš něco takhle hotového a do toho ti přijdou lidi, tak to bude zase jiné. Jinak nevím, že by se někde něco rozvíjelo. Jsou taky farmy, a taky není jedna, možná bych našel tři nebo čtyři v České republice, kde žijí nebo dojíždějí lidé s postižením a pracují tam. Kdyby sis vzala deset bodů, co dělá camphill camphillem, tak někde těch bodů budou tři, někde šest, někde dokonce osm. Když jsem byl na Camphill fóru ve Švýcarsku, tak ústřední otázka, kterou si tam kladli, byla: Znovu si položíme po těch sedmdesáti letech otázku, co je vlastně camphill? Co dělá Camphill Camphillem? Co jsou ty základní hodnoty? Takže to se táhne desítky let. To není nic uzavřeného, tak že bychom si tu vedle pravidel pověsili desatero camphillu, a když tohle naplníme, tak jsme camphill. To je živý organizmus. Jednak každý camphill je samostatná duchovní bytost a nějak se utváří. Camphill vytvářejí lidé a každý je svébytný. Pokud to není živé, tak by to nemělo smysl. To bys z toho měla ústav, jako tu instituci. Proto je geniální princip, že v camphillech fungují rodiny. Samozřejmě je něco jiného rodina s dětmi do pěti let a rodina s dětmi, kterým je dvacet. To máš úplně jinou strukturu dne. To vidíš, jak ty děti se s nimi baví. To tříleté dítě to vstřebává jiným způsobem než my. Oni se nemusí učit ty kompetence, jak se chovat k různým typům lidí. Tohle místo umožňuje setkávání různých typů lidí a ne jenom setkávání, ale i to, že žijí pospolu.

- **Narazili jste během doby, kdy tu jste na nějaké závažné problémy?**

No to je tak, že těch závažných problémů je víc a to na různých rovinách. Já se zabývám především tou rovinou hmotnou a to většinou po stránce finanční, a těch závažných problémů je tu víc než dost. To znamená, že camphill prostě nemá dostatečné finance, nemá žádné rezervy, fondy atd. Pravda je, že je napojen na mezinárodní hnutí, takže má kontakty, které může oslovit v případě, kdy ty potřeby jsou velké. Na druhou stranu i ty se prostě vyčerpávají v průběhu času, takže je náročné žádat na stejném místě několikrát za sebou. Zvláště po té tzv. krizi, se některá místa vyčerpala. Bez zahraničních nadací bychom nemohli budovat žádné další chráněné bydlení a i tak je to těžké. Rezervy slouží k tomu, abychom přežívali měsíc od měsíce, aby bylo na platy, na energie, na jídlo, atd. No a to je každoroční boj, protože, když si vezmeš strukturu našeho financování. Další je rovina vztahů, tam si myslím, že taky máme pořád co zlepšovat. To se nedá moc rozebírat, ale měli bychom stále zlepšovat naši mezilidskou komunikaci. Už je nás trochu víc a oblasti, ve kterých pracujeme, už jsou daleko více specializované než před dvěma lety. V té oblasti, ve které pracujeme, máme tolik práce, že máme méně času sledovat, co se děje v jiných oblastech a už si nestíháme setkat a popovídat si o tom, co vlastně řeší ti ostatní, co je trápí. Poslední supervize nám dala impulz, abychom to začali řešit. No a co se týče duchovní roviny, tak ta si myslím, že je hodně individuální. To jak každý z nás prožívá duchovní svět, ve kterém žije, tady myslím všichni vzájemně nesdílíme. Každý má nějakou svojí sféru a v některých situacích se stýkáme v tomhle směru a v některých prostě ne a i to je jedna z těch společných prací. Někteří jsou iniciátoři toho, abychom i v téhle oblasti víc spolupracovali, víc rozvíjeli tyto kompetence a vůbec abychom ten duchovní svět camphillu prostě tady obohacovali a rozvíjeli. Já si myslím, že ačkoliv děláme hrozně moc práce, tak máme obrovské rezervy, co bychom ještě mohli. Teď jde jenom možná o to, abychom někdy na úkor něčeho co se zdá, že je hodně důležité, zvolnili, ubrali si třeba z toho hmotného a investovali to do toho duchovního nebo do vztahů.